

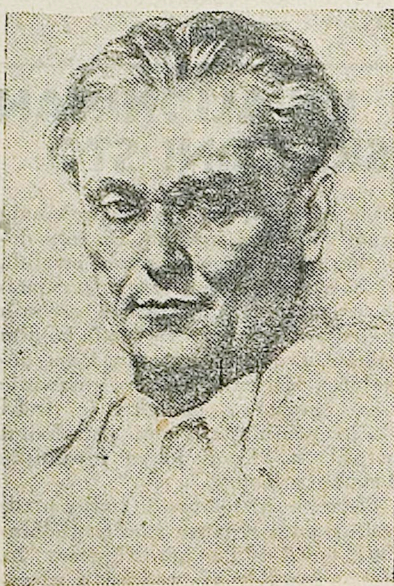
SLOVENSKI TADRIAN

LETO II., ŠTEV. 2

Koper, petek 9. januarja 1953

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Maršal Tito za Novoleto

Maršal Tito je imel opolnoči na pragu novega leta 1953 naslednji govor:

»Tovariši in tovarišice, državljani in državljanke!

Na pragu novega leta 1953 se lahko zares s ponosom dotaknemo vsega, kar so delovni ljudje naše države dosegli lani v vseh smereh našega družbenega napredka. Ponosni smo lahko zlasti zavoljo tega, ker so bili doseženi uspehi v našem razvoju tudi lani ob neprestanem spopadu z velikanskimi objektivnimi težavami. Z ustvarjalnimi rokami in mislimi delovnih ljudi nove Jugoslavije se je lani še bolj spremenila podoba naše države, še jasneje je bila očitana njena socialistična oblika i po zunanjosti i po vsebini. Še jasneje je bila očitana in osvetljena perspektiva srečne bodočnosti naših narodov, ne daljne, temveč bližnje.

V novo leto 1953 stopamo sicer z nekaterimi nemajhnimi skrbmi, ki nam ji je zapustilo kot dediščino minulo leto 1952. Posledice lanskih elementarnih neugod se bodo odražale tudi v letu 1953, lahko pa mirne duše rečem, da ne bodo vplivale na ustvarjalni polet naših delovnih ljudi pri graditvi socializma in tudi ne ogrozile njihove življenjske ravni.

Storili bomo vse, da bo delovnemu ljudstvu naše države v prihodnjem letu zagotovljeno tisto, kar nujno potrebuje za življenje. Da pa bi se v kar najmanjši meri občutile posledice suše in drugih elementarnih neugod, pozivam naše državljane, da do prihodnje žetve skrajno varčujejo z vsem, zlasti pa s tistim, kar potrebujejo za življenje.

Pozivam tiste naše delovne kmete, ki imajo kakršne koli presežke žita in drugih živil, naj pokažejo svojo patriotsko zavest s tem, da ne bodo dovolili, da bo neugode, ki so prizadele našo državo, občutili in prenašala samo del državljanov. Pravočasno naj prodajo državi svoje presežke, da bi tako lahko vsaj delno ohranili tujo valuto za druge potrebe. Verujem v državljansko disciplino in socialistično zavest naših ljudi, verujem, da bodo izpolnili svojo dolžnost do skupnosti tudi v sedanjih gospodarskih težavah.

Stopamo v novo leto 1953 s trdno vero v vrednost in moč našega novega družbenega sistema, v pravilno pot graditve socializma, v nemoteno enotnost naših narodov, v veliko ustvarjalno sposobnost naših delovnih ljudi in s tem tudi v moč naše države pred vsemi poskusi od zunaj, s katerimi bi nas hoteli zaustaviti na naši poti razvoja in ogroziti našo neodvisnost.

Velikanski uspehi v množičnih najodobnejših tovarnah in različnih drugih podjetjih v naši državi so žive priče ustvarjalnosti naših delovnih ljudi in naporov vseh naših državljanov. Ti uspehi nas zares lahko navdajajo z optimizmom, da bodo uspešni nadaljnji napori za ustvaritev srečnejšega življenja naših narodov.

Dejstva lahko potrdijo, da vse dosedanje nevihte, ki so divjale nad našo domovino, zlasti v zadnjih štirih letih, niso omajale, pač pa še bolj okrepile vero naših narodov v svojo moč in ustvarjalno sposobnost. Okrepile so vero, da je enotnost naših narodov najbolje sredstvo pri obrambi in ohranitvi naše neodvisnosti, našega obstoja kot močne socialistične skupnosti.

V našem novem sistemu decentraliziranega upravljanja v gospodarstvu in v upravi ljudske oblasti imajo veliko odgovornost vsi vodilni ljudje. V tem decentraliziranem sistemu ne smejo nikdar pozabiti na koristi vse skupnosti kot celote. Kadar gre za korist celotne skupnosti, se morajo le-tej vselej podrežati krajevne koristi in koristi posameznikov. Nova Jugoslavija je kot celota pridobitev ljudske revolucije in stoletnih težanj naših narodov. Dolžnost slehernega zavednega državljanja naše socialistične domovine pa je, da varuje to pridobitev.

Človeštvo trepeta spriču neurejenih razmer v svetu in mrzličnega oboroževanja pred novo vojno kot pred nečim, kar je neizogibno. Trdno pa moramo verovati, da bo razum tistih ljudi, ki so odgovorni pred svetom za ohranitev miru in mirno sodelovanje, preprečil, da ne bo prišlo do nove katastrofe in da bodo velikansko vojno tehniko in oborožitev milijonskih armad porabili samo kot jez pred napadalnostjo, za mir v svetu.

Mislim, da bo spoznanje o groznih posledicah nove svetovne vojne prisililo slehernega morebitnega napadalca, da bo, še preden bi se spustil v vojno pustolovščino, dobro razmisliš o skrajnem rezultatu takšnega podviga.

Naši narodi se lahko tudi v prihodnjem letu mirno posvetijo svojemu delu pri graditvi socializma in se lahko zanesejo v obrambno sposobnost naše ljudske armade — varuha naše neodvisnosti in mirnega napredka.

Z vero v našo veliko bodočnost, z vero v zmago miru in mirnega sodelovanja med narodi, iskreno želim državljanom in državljkam srečno novo leto 1953.

Pred razpravljanjem o letošnjem družbenem planu

V občini Marezige bodo razširili sadjarstvo in vinogradništvo

Te dni bodo po vseh občinah na množičnih sestankih obravnavali družbeni plan za tekoče leto. Novoizvoljeni občinski ljudski odbori že imajo v glavnih obrisih začrtana najvažnejša vprašanja občin, ki jih bodo zagrabil v svojo odgovornost. Potreba je cel kup in bo treba dobro pregledati, katera vprašanja bodo najbolj nujno zahtevala rešitve. Naloge ne bodo lahke in bodo zahtevale trdega dela vseh ljudi v občinah in na okrajih. Bo pa zadoščenje po završenih delih toliko večje, ker bodo lahko pokazali uspehe dela, ki bodo konstituirali vsem.

Za primer, kako se posamezne občine pripravljajo na obravnavanje družbenega plana prinašamo nekaj iz občine Marezige.

Prebivalci te občine se bavijo z vinogradništvom, sadjarstvom in živinorejo, v manjši meri z vrtnarstvom. Zato bodo v prvi vrsti obravnavali, kako dvigniti in izboljšati omenjene tri glavne panoge. Največji del investicij bodo zato dali za pravilno usmeritev kmetijske proizvodnje. Iz teh treh panog črpa občina glavni vir dohodkov. Obstajajo pa tudi dobri pogoji za napravo novih vinogradov in sadovnjakov. Imajo za to primerne obseme površine pašnikov v Hlibanu, v Babičih, v Laborju, med Hrvojem in Škrljcem, v Truškah in v Marezigah. Lastnike takih zemljišč bo treba usmeriti na to, da jih bodo globoko preorali s traktorji in spremenili v vzorne vinograde in sadovnjake. V takih vinogradih in sadovnjakih bo potem omogočena strojna obdelava, kar bo vplivalo na znižanje proizvodnih stroškov in na zvišanje pridelkov.

Leto za letom poplavlja potok Karlonja (Cornalunga) vso dolino od Vanganela do Koprja. To povzroča kmetom veliko škodo. S pomočjo okraj, ki bi prišel na pomoč z delnim kritjem stroškov za regulacijo in s prispevkom lastnikov samih, bi se dvignila vrednost te doline in bi dajala več in boljše pridelke. Kmetje sami bi se z večjim veseljem obdelovali zemljo, ker bi bila odstranjena nevarnost poplavl.

V živinoreji bo treba začeti s selekcijo. Kmetje sami bodo morali začeti misliti na gradnjo silosov. Prav gotovo jih bo oblast podprla v njihovih težnjah, če bodo pokazali dobro voljo do napredka in izboljšanja. Istotako je nujno vprašanje ureditve gnojšč in gnojnih jam. Ni lepo, da se po vaseh še vedno vidijo tiste rjave mlake.

Skoro vsako poletje zmanjka prebivalcem nekaterih vasi vode. Ne da se pomagati drugače, treba je zapreči vodo ali osla in pustiti vse ostalo nujno delo. Po dve uri in tudi več se zamudi v največji vročini. Take so vasi: Hrvoj, Topolovec, Žrnjovec, Labor, Boršt, Glem, Škrljavec, Centur, Montinjan, Marezige, Babiči, Hojci in Truške. To je veliko vprašanje, ki ga ne bodo mogli rešiti v enem letu. Zahtevalo bo daljše delo. Vendar bodo že v tem letu zagrabil za delo in napravili kar bo največ mogoče. V štirih vaseh bodo zgradili vodnjake letos.

Na električno luč čakajo vasi: Montinjan, Centur, Vanganel, Čenturska dolina, Topolovec, Hrvoj, Žrnjovec, Hreplje, Kontina, Gonjač in Vršič. Lopar je dobil luč lani. Tudi to bo zahtevalo večletnega dela, vendar mislijo, da bi pet od naštetih vasi elektrificirali že letos.

Trije zadrugi domovi v občini so skoro dokončani. Pospešiti bo treba še zadnja dela, da bodo zadrugi, kulturne in mladinske organizacije lahko začele z večjim delom. Potrebno pa bo zgraditi kulturne domove v Loparju, Glemu, Montinjanu in Centurju. V Loparju so dobro začeli, ker je že zgrajena nad dva metra glavnega zidu in je pripravljen večji del gradbenega materiala. Nujna se je pokazala potreba gradnje novih šol v Babičih in v

Hrvoju. V Borštu in Truškah pa sta šolski zgradbi potrebni večjih popravil. Na vrsto bo prišla letos gradnja šole v Babičih.

Kot nujno delo za tekoče leto je začeti z rigolanjem večjih površin pašnikov, ki bi prišli v poštev za napravo novih vinogradov in sadovnjakov, in začeti regulacijska dela potoka Karlonje.

Že govorijo tudi o gradnji ceste Boršt—Hrvoj, ki bi bila dolga okoli 7 km. Ta cesta bi bila velikega gospodarskega pomena ker bi povežala te kraje z glavno cesto Hrvaške Istre Orpatalj—Motovun. Načrti za to cesto so bili narejeni že pod Italijo. Delo pa bi se vleklo najmanj deset let. V štirih bližnjih vaseh bi bilo na razpolago kakih 30 stalnih delavcev. Za gradnjo te ceste pa bi bila zainteresirana tudi sama LR Hrvaška, ker bi prav tako imela koristi prebivalstvo okraja Buzet.

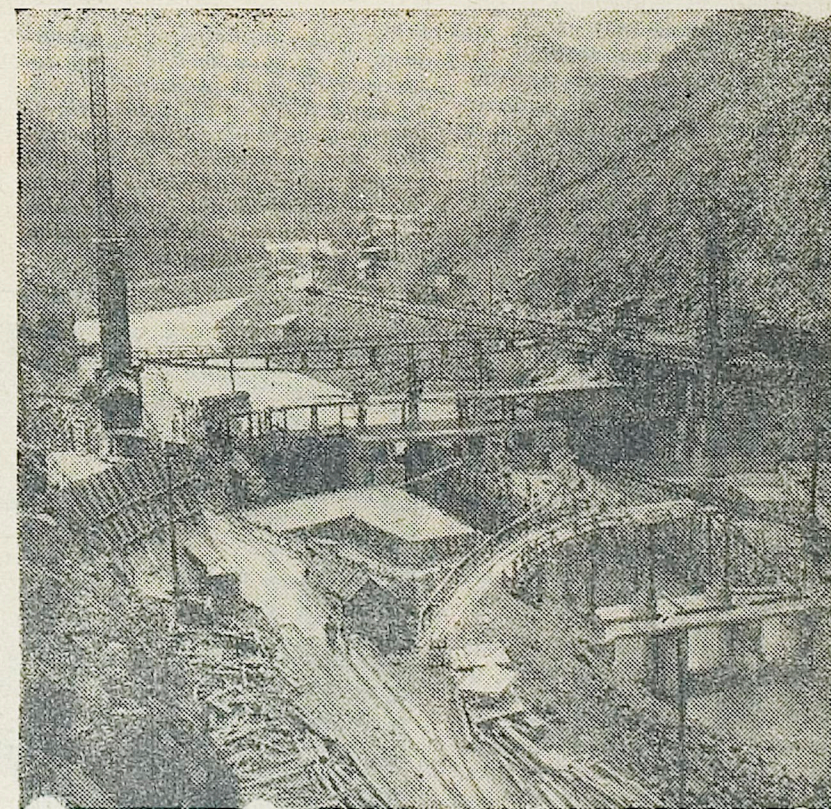
Kmetijski šoli v Marezigah in Borštu sta začeli z dobro udeležbo. Obisk pa se je zmanjšal, ko so tečajniki prišli pred naloge, ki zahtevajo učenje. Tu je tista boleča točka, ki jo je treba ozdraviti. Učenje ne gre samo in se je treba oborožiti z veliko dobre volje. Vztrajnost je tu prvi pogoj, ki mu sledi uspeh.

V Borštu je tudi gospodinjski tečaj. Lanske jeseni so tu ustanovili godbo na pihala. V Marezigah samih pa prosvetno delovanje popolnoma spi. Nujno je sklicanje občnega zbornega prosvetnega društva. Zimski čas je zelo primeren za kulturno udejstvovanje, ker na polju ni nujnih del.

Novoletna čestitka polkovnika Stamatovića

Komandant Vojaške uprave JLA polkovnik Miloš Stamatović je poslal prebivalstvu Jugoslovanske cone STO naslednje čestitke za Novo leto 1953:

»Vse Slovence, Italijane in Hrvate jugoslovanske cone STO pozdravljam in jim čestitam k novemu letu 1953 z željo, da bi se nadalje prispevali vse svoje moči za dvig in razvoj našega ozemlja ter utrjevanje enotnosti in bratstva vseh prebivalcev.«

Vodno bogastvo Jugoslavije je neizčrpno. Zato rastejo nove in nove hidrocentrale na naših rekah. — Na sliki: gradbišče hidrocentrale Jablanice.

NASA SOCIALISTIČNA ZAKONODAJA V LETU 1952

Moderne demokratične države se odlikujejo po tem, da posvečajo vedno večjo pažnjo socialni zaščiti in gmotni preskrbi čim širših slojev svojega prebivalstva. Če celokupnost vseh zakonskih predpisov, ki urejajo to široko področje državnega delovanja, označimo kot socialno zakonodajo, potem je tudi s tega vidika pravilna trditev, da šteje nova Jugoslavija med najbolj napredne in demokratične države na svetu. Njena socialna zakonodaja je tako izdelana, široka in popolna, da z njo zlepa ne more tekmovali skoro nobena druga država na svetu.

Tudi v jugoslovanskem področju STO je bila socialna zakonodaja elasti in preteklem letu 1952 bogata. V zakonodajnem pogledu na splošno moramo to leto razdeliti v dve obdobji, ki ju loči 15. maj 1952, t. j. dan, ko je bil z odredbo komandanta VUJLA ukinjen Istrski okrožni ljudski odbor, njegove pristojnosti pa so bile večinoma prenešene na oba okrajna ljudska odbora Koper in Buje. V pogledu zakonodaje je v zvezi s tem ugotoviti, da je večino pravnih predpisov v prvem razdobju izdal Istrski okrožni ljudski odbor, v drugem razdobju pa komandant Vojaške uprave JLA.

Ti predpisi v znatnem delu urejajo gospodarstvo, drugi, nič manjši in prav tako važen del, pa tvorijo socialna zakonodaja. Ta se je zlasti razvila v drugem obdobju, ko je namreč komandant Vojaške uprave s svojimi odredbami razširil številne jugoslovanske predpise na to področje.

Oglejmo si prav na kratko, kateri so najpomembnejši med temi predpisi.

Istrski okrožni ljudski odbor je v mancu s posebno odredbo predvsem predpisal dolžnost obvezne prijave tuberkuloze, ki je ena najnevarnejših socialnih bolezni in ki, kot vemo, tudi na tem področju ni malo razširjena. Z drugo odredbo je bilo odredeno, da uživajo bolniki, ki bolehalo za aktivno tuberkulozo, brezplačno zdravljenje in pregleda tako v dispanzerjih kot v bolnicah oziroma sanatorijih. Bolniki, ki bolehalo za neaktivno obliko tuberkuloze, pa plačujejo v bolnicah polovično oskrbnino, dočim so pregledi in zdravljenje v dispanzerjih tudi zanje brezplačni. Končno je bila s posebnimi pravilnikom predpisana ustanovitve, organizacija in delo protituberkuloznih dispanzerjev, ki so ustanovljeni v Kopru, Izoli, Piranu in Bujah, centralni dispanzer pa v Ankaranu.

Socialno zakonodajo iz drugega obdobja, t. j. po 15. maju 1952, pa lahko razdelimo v več skupin predpisov glede na problematiko, ki jo ti predpisi urejajo.

V prvi skupini naj omenimo zlasti uredbo o organizaciji posredovanja dela, kar je poverjeno okrajnim biroji za posredovanje dela v Kopru in Bujah. Ta biroja imata poleg naloge, ki je razvidna iz njihovih nazivov, zlasti tudi nalogo, da izplačujejo oskrbnino začasno nezaposlenim osebam, in da tem osebam izdajajo objave za znižano vožnjo, kadar potujejo na delo v druge kraje. V pristojnost teh birojev spada tudi skrb za ustanovitve prenočišč za začasno nastanitev delavcev in uslužbencev, ki bi se biroju prijavili za zaposlitev, nadalje sodelovanje pri izbiri poklicev in izučitvi posameznih delavcev in uslužbencev. V tej skupini organizacijskih predpisov naj nadalje samo omenimo zakon o inspekciji dela, nadalje vsem znano uredbo o ostanovitvi Zavoda za socialno zavarovanje in o začasnem gospodarjenju s sredstvi socialnega zavarovanja — na podlagi te uredbe sta bila ustanovljena tudi na našem področju dva okrajna zavoda, katera upravljajo zavarovanci sami po svojih izvoljenih delegatih — in končno uredbo o delovnih knjižicah, ki predpisuje, da morajo do 1. julija 1953 vsi delavci in uslužbenci prejeti nove, enotne delovne knjižice. Po navedenem datumu bo prepovedano ustanoviti kakršnokoli delovno razmerje brez delovne knjižice, razen v izredno določenih primerih.

V drugo skupino lahko uvrstimo one predpise, ki urejajo pravice, razne ugodnosti ter prejemke, pa

tudi dolžnosti delavcev in uslužbencev. Tu je treba predvsem omeniti uredbo o postopku pri odpovedi delovnega razmerja delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij, ki daje največjo zaščito delovnim ljudem. Po tej uredbi namreč službe po delodajalcu ni več prosta in samovoljna. Vsaka odpoved mora biti namreč pismena in obrazložena. Če pa hoče gospodarska organizacija odpovedati istočasno večjemu številu delavcev ali uslužbencev, se mora poprej sporazumeti s krajevnim oziroma okrajnim sindikalnim svetom; sama pa lahko odpove, če do tega sporazuma ne pride najdlje v 15 dneh. Enak postopek velja tudi za odpoved službe posameznim ženskam, nadalje posameznim vojaškim in delovnim invalidom. Tudi tem osebam, ki so torej prav posebno zaščitene, ni možno odpovedati službe brez pristanka sindikalnega sveta. V vsakem primeru pa ima delavec oziroma uslužbenec pravico do pritožbe, ki jo rešuje posebna arbitraža. Ta pa ima pravico, odpoved razveljaviti, če ni bila pravilna oziroma utemeljena.

Onim delavcem in uslužbencem, ki so brez krivde začasno brez službe, daje oblast pravico do oskrbnine; ta oskrbnina znaša 5% njihove zadnje plače, poleg tega pa jim pripada tudi stalni dodatek za otroke v enaki višini kot zaposlenim. Pogoj za to oskrbnino je, da je bil delavec ali uslužbenec do preteka odpovednega roka v delovnem razmerju najmanj dve leti brez presledka oziroma s presledki skupaj 5 let od 15. maja 1945 dalje; javljati pa se mora redno že omenjenemu biroju za posredovanje dela. Seveda mora sprejeti drugo primerno zaposlitev, ki mu jo ponudi biro, sicer mu pravica do oskrbnine preneha. Delavci in uslužbenci, ki prejemajo omejeno oskrbnino, uživajo prav tako tudi vse pravice do socialnega zavarovanja ob bolezni, ženske pa tudi v primeru nosečnosti in poroda. Tem osebam, ki jih biro pošlje na delo v druge kraje zaradi službe, pripada pravica do četrtinske vožnje, izjemoma pa tudi brezplačno.

Z uredbo o prejemkih delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij, kadar niso na delu, je predpisano vse potrebno glede njihovih prejemkov za čas, kadar so na vojaških vajah (kar velja seveda lahko samo za jugoslovanske državljane), za čas opravljanja službe protiletalske in požarne zaščite, nadalje za čas, ki so ga izgubili v službi zaradi opravljanja javnih, družbenih funkcij in obveznosti

(kot priče, ljudski sodniki, delegati itd.) in končno glede njihovih prejemkov med odstranitvijo z dela zaradi pripora.

Končno je v tej skupini omeniti pred kratkim izdane predpise o nazivih in plačah javnih uslužbencev za vse stroke.

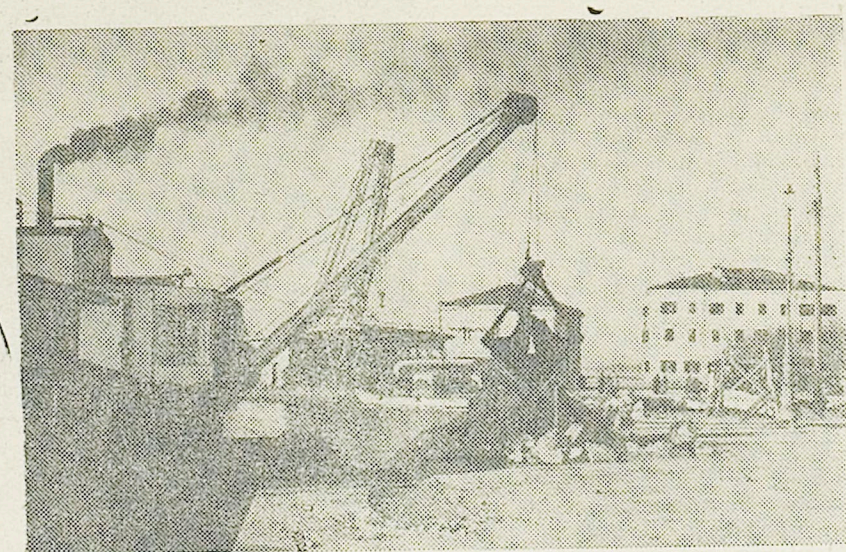
V tretjo skupino uvrstimo predpise o zaščiti delavcev in uslužbencev. Sem spada uredba o prepovedi zaposljevanja žene in mladine pri določenih delih. Zene me glede na starost in mladina izpod 18 let se ne smejo zaposliti pri delih, ki so škodljiva za zdravje, življenjsko nevarna ali telesno posebno težka; nosečim ženskam pa je treba med nosečnostjo dodeliti takalažja dela, ki jih morejo, pri čemer pa obdržijo zaslužek, ki so ga imele pri svojem prejšnjem delu. Prav tako se noseči ženi in doječi materi, ki je v delovnem razmerju, služba sploh ne sme odpovedati. Uredba o vajencih urejuje odnose vajencev do delodajalcev, predpisuje vse potrebno o učni pogodbi in sploh vse, kar je potrebno za to, da se bo vajenec kar najbolje izučil svojega bodočega poklica. Učno pogodbo lahko obe stranki razdreta samo, iz važnih razlogov; vajenec pa, ki je napravil zaključni izpit, ima tudi pravico do zaposlitve kot kvalificiran delavec v podjetju za najmanj 6 mesecev. — Uredba o varstvu nosečih žen in doječih mater v delovnem (uslužbenskem) razmerju, ki je bila tudi razširjena na to področje, določa ugodnosti, ki jih te žene uživajo v času nosečnosti in po porodu plačan dopust 45 dni pred porodom in prav toliko po porodu, skrajšan delovni čas, ki traja praviloma 4 ure na dan ob polni plači, izreden dopust zaradi detetovne bolezni, opravljanje službe v dveh izmenah namesto neprekinjeno, prekinitev službe zaradi dojenja, dela.

Končno spada v četrto skupino zakonodaja, ki urejuje položaj, pravice ter prejemke invalidov. To je predvsem zakon o vojaških vojnih invalidih, ki priznava invalidske pravice tudi vojaškim invalidom italijanske vojske, razen dobrovoljcev in članov fašistične milice. Uredba o invalidskih prejemkih ureja na novo višino invalidnin oseb, ki so priznane po zakonu o vojaških vojnih invalidih za invalide. Poleg te je bila razširjena tudi uredba o določanju in prevežbi pokojnin in invalidnin, ki ureja v skladu z novimi predpisi pokojnine in invalidnine. Te je že pred uveljavitvijo uredbe izplačeval Zavod za socialno zavarovanje. Uredba velja torej za invalide, kakor tudi za upokojene delavce in uslužbence.

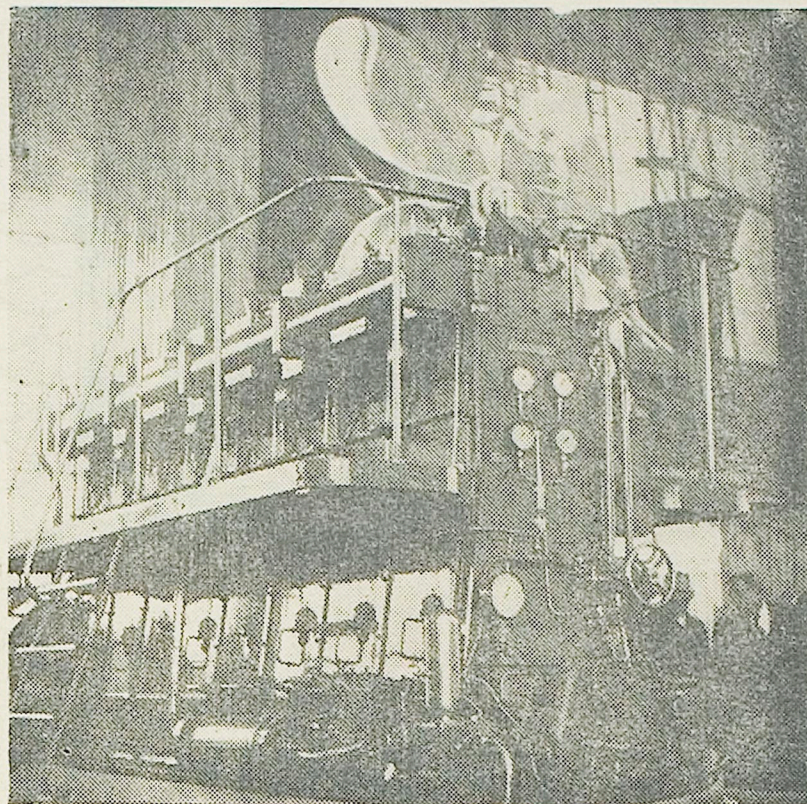
Vsi navedeni predpisi naše nove socialne zakonodaje so, kot je že iz tega kratkega prikaza razvidno, važna pridobitev naših delovnih ljudi in nedvomno znatno zvišujejo njihov življenjski standard. Po drugi strani pa predstavljajo dajatve na temelju teh predpisov znatno breme za naše gospodarstvo. Potrebno je zato po eni strani, da te predpise čimbolje spoznavajo vsi prizadeti delavci in uslužbenci in se jih znajo uspešno posluževati, morajo pa jih dotoro obvladati tudi organi naše uprave ustanov in gospodarskih podjetij, da bi znali pravočasno preprečiti vsaršno morebitno zlorabo. Kdor namreč neupravičeno uživa neko ugodnost, jo je odvzel drugemu, potrebnemu.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA »SLOVENSKEGA JADRANA« SE ZAHVALJUJETA VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM ZA ČESTITKE IN ŽELJE ZA ŠE USPEŠNEJŠE DELO V NOVEM LETU 1953

Naročnike in kolporterje opozarjamo, da je nova številka našega tekočega računa pri podružnici Narodne banke v Kopru 657-T-162. Hkrati naprošamo naše naročnike, da poravnajo zaostalo naročnino za leto 1952 in nam nakažejo naročnino za novo leto na običajnih položnicah, dokler jim ne pošljemo položnico z našim novim tekočim računom.

V KOPRU POPRAVLJAJO OBALO

Nov uspeh naše mlade industrije: ladijski Diesel motorji, izdelani v tovarni »Aleksander Ranković na Reki

NOVI PREDPISI O INVALIDNINAH V JUGOSLOVANSKI CONI STO

S 1. januarjem so začeli v Jugoslovanski coni STO veljati novi predpisi o prejemkih vojaških vojnih invalidov. Ti predpisi, ki so že v veljavi v FLRJ, so dopolnjeni z nekaterimi spremembami glede na tukajšne razmere. Med invalidske upravičence spadajo isti invalidi kakor v FLRJ, le s to razliko, da se na tem področju pristevajo med nje tudi osebe, ki so služile in postale invalidi v redni italijanski vojski med abesinsko vojno od 3. 10. 1935 do 9. 5. 1936, med drugo svetovno vojno od 10. 6. 1940 do 8. 9. 1943 in kasneje, če je bila kot vojnim invalidom v ujetniških taboriščih zmanjšana njihova delovna sposobnost.

Med najvažnejšimi določili novih predpisov je nedvomno ta, da bodo odsej dodeljevali samo polne invalidnine in to ne glede na premoženjsko stanje, dohodek, zaposlitev in podobno. S 1. januarjem bodo vsi invalidski upravičenci prejemali invalidnine v novih zneskih. Za prejemanje otroških dodatkov je treba napraviti prijavo na Komisijo za invalidske dodatke pri Upravi za socialno zavarovanje v Kopru in ji priložiti listine, ki dokazujejo, da imajo stranke pravico do teh dodatkov. Po novih razširjenih predpisih imajo sedaj pravico do otroških dodatkov tudi invalidi VII. skupine.

Novi predpisi predvidevajo tudi poseben invalidski dodatek v višini

3000 dinarjev, ki pa ga prejemajo samo siromašni invalidi. Do tega dodatka imajo pravico samo invalidi, ki niso v službenem razmerju, nimajo premoženja ali kakršnih osebnih dohodkov, oziroma vsi tisti, ki jim njihovi prejemki ne omogočajo dostojnega življenja. Tudi za priznanje tega posebnega dodatka je treba vložiti prošnjo z vsemi potrebnimi potrdili na Komisijo za invalidske dodatke v Kopru.

Bistvena sprememba je tudi v predpisih o zdravstvenem varstvu rodbinskih invalidskih upravičencev. Za osebne invalide so predpisi o zdravstvenem varstvu ostali nespremenjeni, družinski invalidski upravičenci pa imajo pravico do brezplačnega zdravljenja, če razen invalidnine prejemajo tudi invalidski dodatek. Seveda so tu tudi izjeme, ki na pravičen način urejajo, da to zaščito uživajo tudi tisti, ki zaradi svoje siromašnosti ne morejo plačati zdravljenja. Člani ožje družine (žena in otroci) imajo pravico do brezplačne zdravstvene pomoči in sicer invalidov I. in II. stopnje v vsakem primeru, invalidov od III. do VIII. skupine pa le, če invalid razen invalidnine prejema tudi invalidski dodatek.

V interesu invalidskih upravičencev je, da se z novimi predpisi čim prej seznanijo in da takoj začno zbirati potrebne listine.

TEDEN DNI DOMA

Na seji zakonodajnih odborov Ljudske skupščine FLRJ so med drugim razpravljali o členu, ki govori o izvolitvi predsednika republike. Predsednika republike bodo volili za enako dobo kot ljudsko skupščino, toda skupščina ga lahko razpusti pred potekom roka.

Predsednik zvezne vlade maršal Tito je prejel iz raznih krajev domovine in iz inozemstva številne novoletne čestitke, v katerih mu jugoslovanski narodi in prijatelji iz inozemstva žele dolgo življenje in mnogo sreče za dobro vsega jugoslovanskega delovnega ljudstva in naprednega človeštva sploh.

Konec preteklega tedna so bila v Bosni in Hercegovini in v Posavju ponovne večje poplave. Voda je vdrla v več vasi in prekinila cestni in železniški promet. Da bi preprečili večjo škodo so prebivalci ob bregovih zgradili ogromne nasipe.

Letos bodo porabili za nabavo opreme in za gradbena dela na objektih naše pomorske industrije več kot 5 milijard dinarjev. Naše ladjedelnice bodo letos zgradile 80.000 do 100.000 bruto registrskih ton ladijskega prostora, ko bodo začeli prihodnje leto obratovati novi objekti.

Madžarska letala so pred dnevi

ponovno kršila jugoslovanski zračni prostor. Letali tipa »MIG 15« sta prodrli 200 m globoko na jugoslovansko ozemlje pri vasi Horgos, blizu Subotice.

Slovesnosti ob 11. obletnici zgodovinske bitke Cankarjevega bataljona v Dragošah se je udeležilo okrog 2000 ljudi. Na slavnost je prišlo tudi okrog 600 borcev, udeležencev 20 partizanskih patrolj iz Gorenske. Nekateri med njimi so se udeležili tudi zgodovinske bitke v Dragošah. Narodni heroj Tone Dežman je v daljšem govoru orisal pot Cankarjevega bataljona in zgodovinsko dražgoško bitko.

Vlada FLRJ je predložila Predzidju predlog za pomilostitev 2979 oseb, ki so prestajale kazen v kazensko pobiljševalnih domovih. Minister za notranje zadeve FLRJ je izdal ukaz podrejenim organom, naj izvedejo ukaz o pomilostitvi.

Trije madžarski vojaki, ki so pred dnevi pribežali v Jugoslavijo, so izjavili, da nočejo več služiti režimu, ki zatira madžarsko ljudstvo. Izjavili so tudi, da morajo posebne madžarske vojaške enote prisilno izseljevati prebivalstvo iz obmejnih področij. Madžarski politični in vojaški voditelji pripravljajo psihološko svoje vojake za napad proti Jugoslaviji.

Naši ljudje obsojajo vatikansko gonjo

Naše delovno ljudstvo je z velikim zanimanjem in odobravanjem sprejelo vest, da je naša vlada prekinila diplomatske odnose z Vatikanom. Razumljiva je velika jeza vohunsko-propagandnega centra papeških kongregacionistov v Rimu, ki so s tem aktom bili ob svojo najvažnejšo agenturo. Zdaj je konec vatikanske subverzivne vohunske dejavnosti v Jugoslaviji, pa tudi konec mešanja v njene notranje zadeve! Konec je pošiljanja službenih direktiv za protidržavno držanje jugoslovanskih katoliških škofov in duhovščine! Zadevo so vzeli v svoje roke jugoslovanski narodi, ki so preko svojih ljudskih poslancev v Ljudski skupščini FLRJ izrekli svoje priznanje in odobravanje vladi za storjeni korak. Vsa naša javnost pa še posebej na raznih zborovanjih in sestankih ponovno obravnava zadevo in pošilja v Beograd resolucije, v katerih obsoja rovarjenje Vatikana in odobrava postopek naše vlade.

V Pivki (bivši St. Peter na Krasu) so prejšnjo nedeljo imeli svoja zborovanja in konference člani UROJ (rezervni oficirji) s področja občine, dalje člani mladinske organizacije in člani občinskega odbora Osvobodilne fronte z vsemi predsedniki in sekretarji vaških frontnih odborov. Razpravljali so tudi o tem dogodku in so sprejeli resolucije, s katerimi obsojajo vatikanske manevre in sovražno držanje ter odobravajo protikupe naše vlade, zlasti prekinitve diplomatskih odnosov.

Posebno pa so vsi Primorci pripravljali najostreje obsoditi vsak poizkus zagovarjanja vatikanske politike, ki je v italijanski našla dostojnega zaveznika in druga drugo izpopolnjujeta. Obe sta popolnoma identski v svoji peklenski gonji proti vsemu, kar je jugoslovanskega. Ko tržaški zmag v podobi škofa Santina bruha ogenj in žveplo na Jugoslavijo in grmi o nekakšnem izmišljenem preganjanju vere v coni B STO, ne misleč pri tem, da mu njegova lastna verna prepoveduje lagati, dela isto, kar vsi ostali iredentisti tipa Palutan in Bartoli, kar delajo kominformisti in kar je tudi uradna politika italijanske vlade: nadaljevanje fašistične ekspanzije, ki jo je za nekaj let prekinila druga svetovna vojna. Seveda pa vsa ta sodra pri tem pozablja eno: današnja Jugoslavija ni korumpirana kraljevina, marveč je čvrsta skupnost bratskih narodov, združenih v državi, katere meje čuva in brani močna ljudska armada, ki je danes tak čimtelj v tem delu sveta, da si fašistična svojat kljub vsej svoji znani nesramni, predrznosti ne upa stegniti svojih umazanih krempljev po naši zemlji.

To bratenje med Vatikanom in italijansko diplomacijo obsojajo tudi vsi pošteni duhovniki, posebno še na Primorskem, kjer je marsikateri od njih okusil »dobrote« fašistične internacije ali konfinacije, ker je mislil slovensko.

Dekan Vilhar v Senožečah je izjavil našemu sodelavcu, da se sicer bolj

malo zanima za te stvari, vendar je vlada s svojimi ministri že vedela, kaj je napravila. Obsodil pa je zlasti protifašistično propagando škofa Santina. Dejal je:

»Moje izjave sicer ne bodo pregnale Santina iz Trsta, prepričan pa sem, da semkaj ne Santina ne Italijanov ne bo nikoli več. Danes imamo tako močno armado, da se nam ni bati, da bi tukaj še kdaj bila Italija. Tam pa naj delajo, kakor hočejo. Tudi jaz sem že izkusil Santina, ko se me Italijani pogladijo v konfucijo in bi me bil on lahko tega rešil, pa ni niti s prstom migljal, ker sem bil pač Slovenec. Kar dela danes, je samo nadaljevanje stare politike.«

Naš sodelavec se je oglasil tudi pri dr. Požarju Antonu, župnem upravitelju na Pivki. Ta je izjavil:

»Nam je izredno žal, da je prišlo do prekinitve odnosov med Vatikanom in našo državo. Bojimo se, da se to ne bi odrazilo na naše notranje odnose med državo in cerkvijo. Želimo in delamo vse, kar je v naši moči, da se ti odnosi uredijo v splošno zadovoljstvo in da se doseže mirno sožitje. Sicer pa nimamo z Vatikanom nobene konkretne zveze, marveč samo duhovno, v kolikor zadeva naše učenje. Mislim, da je Vatikan pretiral s svojo propagando proti naši državi in je vlada bila pravzaprav prisiljena, storiti tak ukrep zaradi zaščite lastnih interesov.

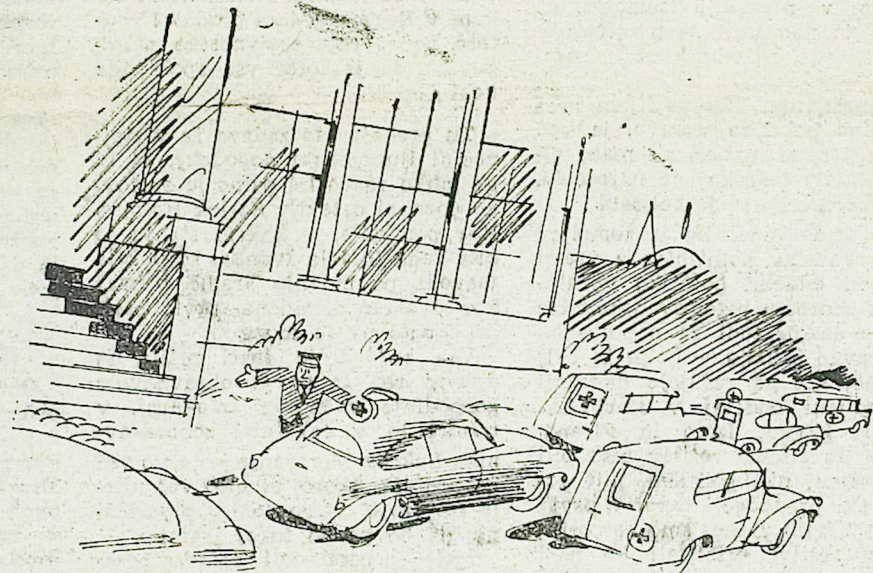
Žal nam je tudi in ne zdi se nam pravilno, da se nas primorske duhovnike meče v en koš z ostalimi, ker je le razlika. Na Primorskem smo se duhovniki vedno držali lojalno do svoje domovine, kar se je pokazalo že med narodnoosvobodilno vojno, ko so bili v teh krajih le izredno redki primeri izdajstva in sodelovanja z okupatorjem, mnogi duhovniki pa so zaradi svojega slovenskega prepričanja okusili italijansko konfinacijo in internacijo. Tudi jaz

sem bil med njimi. Smatram, da je Vatikan čisto italijanska zadevščina, ker je pač v Italiji in mora zato njegova politika biti nujno povezana z italijansko. Seveda se nam tudi ne zdi pravilno politično vmešavanje Vatikana v naše notranje zadeve, kar pride do izraza v raznih pastirskih pismih in podobno. Zato smo na primer mi, ko smo ta pisma brali z priznjo, izpuščali tiste odstavke, za katere smo sodili, da gredo navzkriž z državnimi interesi in obstoječo ureditvijo.

Kar zadeva imenovanje Stepina za kardinala, je sicer Vatikan že pred vojno imel namen, da južnim Slovanom dodeli enega, ker bi jim pripadal po njihovem številnem stanju, oziroma odstotku katoličanov. Dejstvo pa je, da to ne bi smel biti Stepina, ker je njegovo izdajstvo dokumentirano in dokazano vsej svetovni javnosti. Tako je njegovo imenovanje za kardinala imelo ravno nasprotni učinek, kot bi ga mi želeli: namesto, da bi služilo kot podlaga za izboljšanje odnosov, jih je še bolj zaostrolo, dokler niso bili končno popolnoma prekinjeni.

Brez osnove je seveda propaganda in trditve Vatikana, da je vera pri nas preganjana, ker popolnoma v njej in nemoteno opravljamo svoj poklic. Izmišljotine inozemske propagande nas ne motijo, ne želimo pa, da bi one bile vzrok poslabšanja odnosov med državo in Cerkvijo, posebno še, ker hočemo duhovniki ostati popolnoma lojalni do svoje domovine!

Seveda se najdejo tudi duhovniki, ki iz svetega strahu in slepe pokoršine do svojih predpostavljanih ne upajo niti ust odpreti, čeprav so sicer v sreči pošteni in iskreni do svoje domovine. Da bi izmenjali svoja mnenja in se o vsem pomenili, so se sestali duhovniki iz postojanskega okraja v Postojni. O poteku bomo še pisali, saj bodo ti razgovori gotovo zanimali vse naše ljudi.

IZ POLITIČNEGA ŽIVLJENJA ITALIJE
Po končanih diskusijah, glasovanjih in sprejetih sklepih se poslanci italijanske skupščine svečano odpeljejo...

Prvi kongres azijskih socialistov

V torek je začel s delom v glavnem mestu Burme, v Rangun, prvi kongres azijskih socialističnih strank. Kongresa so se udeležile socialistične stranke iz Indije, Indonezije, Vzhodne in Zahodne Pakistana, Burme, Izraela, Egipta, Japonske in Malezije. Kot opazovalci so prišli socialisti iz Tunizije in Zlate obale, kot gostje so pa delegati socialistične internacionale z bivšim predsednikom angleške vlade Attlee-jem na čelu, delegati mednarodne zveze socialistične mladine in delegati Zveze komunistov Jugoslavije Milovan Djilas in Aleš Bebler.

Ta prvi kongres ima velik pomen ne samo zaradi tega, ker je prvi in ker se ga je udeležilo nad 200 delegatov, temveč zaradi tega, ker se vsi prav v času, ko azijski narodi vodijo odločen boj za svojo svobodo in neodvisnost. Breme te borbe pa v glavnem nosijo socialistična gibanja. Predlog za sklicanje kongresa so dale že v začetku 1952. leta socialistične stranke Indije, Indonezije in Burme.

Predvsem moramo poudariti, da so azijske socialistične stranke nastale iz gibanj za osvoboditev izpod kolonialnega suženjstva, ki so se pojavila po prvi svetovni vojni, posebno pa med drugo svetovno vojno in po njej. Ta gibanja so se torej razvijala in se še razvijajo v drugačnih pogojih, kot se je razvijala borba evropskih narodov. Vedeti namreč moramo, da je večina azijskih držav gospodarsko nerazvita in s šibko industrijo, ki je v glavnem še vedno v tujih kapitalističnih rokah.

Prav zaradi teh dejstev je postavljeno v ospredje tega kongresa agrarno vprašanje in vprašanje gospodarskega razvoja azijskih dežel. Udeleženci kongresa so prepričani, da je edino z gospodarsko krepitvijo mogoče doseči gospodarsko in politično emancipacijo azijskih dežel in s tem tudi narodno neodvisnost. Tipičen primer je Burma, kjer so socialisti priborili deželno neodvisnost. Takoj so se lotili demokratizacije države, izvajajo agrarno reformo in so nacionalizirali določene panoge industrije. Podobno je tudi v Indoneziji.

Že iz otvoritvega govora tajnika burmanske socialistične stranke lahko sklepamo, kakšne cilje so si zadali azijski socialisti. Tajnik U Ba Swe, ki je obenem burmanski obrambni minister je pozval zborovalce, naj ne ustvarjajo organizacije, ki bi bila postavljena nasproti evropski socialistični internacionali. Socialistične stranke v Aziji morajo najti način in sredstva za borbo proti kolonializmu in za pomoč revolucijam v posameznih deželah. Poudaril je, da je eden glavnih vprašanj kongresa borba proti novi svetovni vojni.

V diskusiji o zunanjepolitičnih vprašanjih bodo v Rangun razpravljali predvsem o ustanovitvi tretjega bloka, oziroma osamosvojitve Azije od dveh že obstoječih blokov v svetu. V tem soglasajo vsi azijski socialisti in bi radi videli tak blok v Aziji, ki ne bi bil odvisen niti od kapitalizma niti od kominformizma.

Danes je Trst neke vrste samostojna država z lastnimi ministrstvi in ogromnim, čisto nepotrebnim uradnim aparatom. Skoraj tretjina vseh delojemalcev je državnih nameščenec, a več kot dva odstotka tržaške prebivalstva sta zaposlena pri policiji. Mnogi tržaški uradniki so priseljeni Italijani, ki so s propagando za priključitev Trsta k Italiji sami žagajo zeleno vejo, na kateri sedijo. In vendar bi prav ti imeli največ razlogov za ohranitev STO! Dejansko pa so jih zamrežili in ustrašovali fanatični agitatorji, ki niso stali daleč ob strani prejšnjemu fašističnemu režimu. Tako ima le manjšina Italijanov pogum javno potegovati se za to, da Trst ne bi pripadel Italiji.

Kar položaj v Trstu še posebno komplicira, je dejstvo, da tržaški problem ni samo gospodarski, temveč hkrati tudi jezikovni in politični. Poleg Italijanov žive tu Slovenci, ki ljubosumno branijo svoje postojanke in ki jih v njihovem trdem boju za enakopravnost krepko podpira Jugoslavija. Tu se križajo težnje delavcev in podjetnikov, Italijanov in Slovencev, domačinov Tržačanov in priseljencev, konservativnih katoličanov in svobodnomiselnih, prijateljev in nasprotnikov Tita, — skratka Trst je nevaren kotel prepletenih nasprotstev ljudi, ki pa so vendar navezani na nujno sožitje.

ampak bi ga vodilo azijsko socialistično gibanje, ki bi pomagalo pri krepitvi sil miru v svetu.

Na otvoritveni seji je govoril tudi jugoslovanski delegat dr. Aleš Bebler. Opozoril je zborovalce na sovjetsko napadalno politiko. Poudaril je, da se je Sovjetska zveza sprejemila v novega osvajalca, morda hujšega od vseh, kar jih je doslej poznala zgodovina. Narodi, ki tega niso spoznali, morajo drago plačevati svojo napako. Na jugoslovanskem primeru je pokazal, da tudi majhna država lahko ohrani svojo neodvisnost, če je njeno ljudstvo emotno in odločno.

K De Gasperijevemu obisku v Atenah

V kratkem bo obiskal grško prestolnico predsednik italijanske vlade De Gasperi. Italijanski časopisi so pa že sedaj začeli namigovati, češ da je Italija zopet dobila staro vlogo zapadnega poslanstva in zapadne kulture na Balkanu. Torej, da so se vrnili časi, ko je imperialistična Italija lahko mešetarila po Balkanu, netila intrige in se poskušala vgnezditi na tej strani Jadrana.

S takšnimi argumenti in željami spremlja italijanski tisk bližnji odhod svojega predsednika vlade v Atene. Če smo dobro razumeli, bi pomnila De Gasperijeva pot poskus razbijanja enotnosti in prijateljstva med Grčijo, Jugoslavijo in Turčijo, ki se je prav zadnje mesece poglobilo in učvrstilo.

Predvsem moramo ugotoviti, da imajo ravno narodi teh treh držav žalostne izkušnje z Italijo ne samo iz pravkar preteklo dobe, temveč še iz davnih časov. Ni važno, kakšne vlade so bile v Italiji na oblasti. V svoji politiki na Balkanu se niso prav nič razlikovale liberalne od fašističnih pa tudi današnja demokristjanska vlada ni z ničemer pokazala, da je opustila politiko prejšnjih imperialistov. Ravno nasprotno! Znano je, da sta na nedavni konferenci sveta Atlantskega pakta v Parizu poskušala De Gasperi in obrambni minister Pacciardi pridobiti zunanja ministra Grčije in Turčije, naj bi podprla Italijo v reševanju tržaškega vprašanja, oziroma, naj postavi Jugoslaviji pogoje za sodelovanje. Oba ministra sta seveda italijanske ponudbe gladko odbila, pa čeprav je Italija obljubila neke druge koncesije.

Za obljube iz Rima pa v Atenah in Ankari dobro vedo, da so le tipična italijanska diplomatska igra, ker obljub doslej Rim ni nikoli izpolnil. V Atenah se niso pozabili na 33 letno italijansko nasilje na Dodekanezu, na bombardiranje Krfa leta 1923, zlasti pa še ne na zahrbtno invazijo Mussolinijevih črnih straž leta 1940. V Atenah se dobro zavedajo, da je bilo dodekaneško otočje le izhodišče italijanskega imperializma, kakor vedo tudi v Beogradu, da je bila okupacija Zadra, Slovenskega Primorja in Istre le odskočna deska imperialnega pohoda za zaslužnje vseh jugoslovanskih narodov. Turki pa niso še pozabili na Tripolis, od koder so jih Italijani izrinili 1911. leta in na rimske apetite po Dardanelih.

Če v Rimu torej mislijo v zvezi z De Gasperijevim obiskom nekaj na Balkanu zmešetariti, se zelo varajo. Predvsem morajo v Rimu vedeti to, da narode Grčije, Jugoslavije in Turčije vežejo skupni interesi, da so njihovi odnosi zasnovani na popolnem medsebojnem spoštovanju in enakopravnosti, kar so nedvomno potrdili tudi nedavni medsebojni obiski številnih političnih, gospodarskih in vojaških delegacij. Narodom teh treh držav je sedaj bistveno ohraniti ne samo mir na Balkanu, temveč v svetu sploh.

Sredipoljska »junaka« pred sodiščem v Novi Gorici

TREZEN švicarski glas o tržaškem sporu

Ilustrirana revija »Der Schweizer Soldat« (Švicarski vojak), ki izhaja v Zürichu, prinaša 15. decembra 1952 pod naslovom »Sporno jabolko Trst« — zarišek nevarnega razpora v zahodnem taboru» obširen in zanimiv članek, iz katerega povzemamo naslednje misli:

Spor za staro pristaniško mesto Trst se je začel 30. oktobra 1918, ko so antantne čete ob sodelovanju druge italijanske brigade bersaljerjev zasedle mesto, ki je bilo od 1382 naprej v avstrijskih rokah. Takrat so se začelo preganjanje drugorodev in sistematično poitalijančevanje. Slovenske in nemške šole so bile enostavno ukinjene, kot učitelji in uradniki so bili nameščeni zgolj Italijani, italijanščina je postala edini dopustni uradni jezik. Na ta dejstva se danes opira Italija s svojo zahtevo po Trstu.

Dne 30. aprila 1945 so vkorakali Jugoslavi v to pomembno jadransko pristanišče. Slodile so jim zavezniške čete. Po težkem diplomatskem boju so Titove čete zapustile me-

sto, nakar se je bivša Julijska Krajina razdelila v cono A s Trstom in bližnjo okolico in v cono B, ki je zajela ostalo ozemlje. Italija, ki je v drugi vojni izgubila skoraj vse svoje osvoboditve iz prve svetovne vojne, se danes Trsta oklepa z vsemi sredstvi, to pa predvsem iz notranjepolitičnih razlogov. V obrambo svojih dozdavnih pravic do Trsta, ki ga ni posedovala niti 30 let, se sklicuje na vse mogoče argumente, počenši od starih Rimljanov, ki so Trst ustanovili, pa do Benečanov, ki mesta niso sicer nikdar zavajevali, a so kolonizirali sosednje primorje.

Ob vseh teh skupaj znešenih utemeljevanjih pa se prečesto pozablja, da more Trst živeti le kot pristanišče in industrijsko mesto in da bi v primeru priključitve k Italiji svoj pomen kmalu utrpel. Trst je bila edina pomembna morska luka stare avstro-ogrske države. Šele 1950 so tu izkrenali toliko blaga kot leta 1913. Toda zopet sta odšli dve tretjini tovara v Avstrijo, medtem ko v Italijo šestkrat manj.

V zahodnem tisku se stališče Italije do tržaškega problema vse preveč enostransko poudarja, hkrati pa se pozablja, da so Trst zgradili Avstrijci, da so ga kolonizirali Italijani, da ga z vseh strani oklepajo Slovenci in da je sedaj okupiran od Američani in Angležev. Pomislimo samo, kaj bi se zgodilo, če bi zasedbene sile zapustile mesto in bi Trst prišel v italijanske roke! Predvsem Italija ne more Trsta in njegovega pristanišča dovolj izkoriščati, kajti mesto bi se znašlo na izgubljenem zahodnem pomolu države brez lastnega nujno potrebnega zaledja. Tudi Jugoslaviji Trst za uvoz in izvoz ni več nujno potreben, odkar si je uredila reško pristanišče. Danes je tržaška luka, to pa predvsem zaradi ameriške pomoči, najbolj navezana na Avstrijo, kamor odhaja blago po tej poti. V trenutku, ko bi ta promet ušahnil, pa bi brez dvoma skušala druga italijanska pristanišča vsaj del sedanjega tržaškega prometa z Avstrijo preusmeriti zase. Razen tega pripomnimo danes dobro plačane ameriške in angleške zasedbene čete zelo mnogo k živahni notranji trgovini, tako da napravlja Trst videz živahnega kupčijskega mesta. Zato si lahko predstavljamo, da bi odhod okupacijskih čet povzročil Trstu gospodarsko katastrofo.

Dedek Mraz v Istri in na Krasu

Zvrhanu mero veselja in darov je prinesel tako težko pričakovani dedek Mraz najmlajšim. Zadovoljstvo je bilo splošno, to sodimo že po prejetih poročilih in dopisih. Vsa poročila in dopisi pa so za objavo le predolgi in jih bomo tu objavili le v izveščkih. Tako bodo vsaj najvažnejši prišli na svoj račun.

Marežige

Kljub slabemu vremenu je bilo v dvorani zadružnega doma veliko ljudi poleg najmlajših. Vsi so z zanimanjem sledili pestnemu kulturnemu sporedu, ki je bil skrbno pripravljen. Druga drugi so sledile recitacijske, pevske točke in plesne točke. Najbolj pa je mavdušila vse otroška igrice »Rdeča kapica«, v kateri so se nekateri pionirji pokazali kot pravi talentirani igralci. Dedek Mraz je nato obdaroval vse plemenite in cibane. Sledila je pogostitev.

Za bogato obdaritev otrok se moramo zahvaliti nabavno prodajalni zadruzi Marežige in obnovitveni zadruzi, ki sta prispevali lepe zneske. Značno vstopo je naklonil občinski odbor, igrače pa je brezplačno poslal za vse otroke v občini trgovsko podjetje »MA-NA« iz Kopra. Vsem se pionirji najlepše zahvaljujejo.

Puče

Vsi otroci so težko pričakovali dedka Mraza, ker je bil lani obljubil, da bo k letu zopet prišel. In je res prišel. Zvečer so se zbrali vsi otroci in odrasli v šoli. Bilo je kot na mravljišču. Pionirski zbor je hotel pokazati dedku Mrazu in ostalim kaj zmora in je zapel nekaj pesni. Najmlajši pa so nastopili z deklamacijami. Presenetili so vse, tako starše kot dedka Mraza. Priklonili so se in mali Ivanček bi rad jekal: »Kaj se... Se že smeje Junak ali ne?«

Učenci IV. razreda so nastopili z igrico »Carovnik Bulibaj«. Ta carovnik pa je bil mali šošedov navihane. Zajčka, Sivodlakec in Požeruhc nista vedela, da bo prišel dedek Mraz. Pred njima zvončkajo kraguljčki, snežinke pa se vrtinčijo v širino, in višino. Dedek Mraz je takoj star, da komaj nese darove. Pomagajo mu palčki, vile in snežinke. Mudi se mu naprej, ker ga čakajo otroci po drugih vaseh. Obljublja, da bo prihodnje leto še prišel in... Na svidenje!

Šmarje

Prireditve ob novoletni jelki so se udeležili otroci iz domačega kraja in iz bližnjih vasi. Med njimi je bilo tudi mnogo mater, ki so pripele s seboj svoje najmlajše cibane. Težko je popisati veselje cibantov in pionirjev, ko so v dvorani zadružnega doma občudovali veliko novoletno jelko, obloženo z bogatimi darili.

Z dobrih začetkih prireditve so skrbeli učenci tukajšnje osemletke, ki so uprizorili šaljivo enodejanko »Carovnik Bulibaj«. Mlado občinstvo v dvorani je seveda zelo živahno spremljalo igrice svojih sošolcev. Nato so nastopili otroci iz vrtca z deklamacijami, petjem, rajanjem in igricami, ob koncu pa zopet učenci osemletke z igrice »Dedek Mraz kupuje darila«. V dvorani je bila popolna tišina, ko sta se na odru pogovarjala dedek Mraz in njegov blagajnik. Radodarni Dedek je hotel še kupovati, toda skrbni blagajnik mu je oporekal, češ, da bo vse zapravil. Na koncu sta se le pobotala, da bosta nakupljena darila razdelila med otroke. Dedek Mraz je najprej obdaril otroke od 3. do 6. leta, nato pa še šoloobvezne otroke. Razdelil je nad 250 paketov.

Da je prireditve novoletne jelke tako lepo uspela, gre posebej zahvala podjetjem ADRIA, OMNIA, VINO, FRUCTUS in AMPELEA, kakor tudi odboru SIAU, ki so prispevali na pomoč z lepimi darili in denarnimi sredstvi.

Babiči

Praznik najmlajših je v naši vasi potekal zelo prijetno. Ze mnogo pred napovedano uro prireditve so stali mestni malčki pred solo

in čakali, da jih bo poklicala učiteljica. Dvorana je bila okrašena s številnimi barvnimi trakovi, najmlajšim pa se oči seveda najprej zaznle v velikem novoletno jelko.

Po kratkem programu pesmi in deklamacij se je začela delitev paketov, ki so jih otroci sprejemali z velikim veseljem. Razdelili so 38 paketov pa je podarila organizacija Zveze borcev otrokom padlih borcev.

Padna

Praznik novoletne jelke smo praznovali zadnji dan starega leta v šolski dvorani. Prav vsi, stari in mladi, so hoteli videti nastop pionirjev, ki so uprizorili igrice »Dedek Mraz«. Pionirji so želi mnogo odobravanja. Za izpopolnitev programa sta poskrbela pevski zbor in vaška godba.

Po končanem sporedu je odbor za novoletno jelko razdelil med najmlajše lepe pakete. Ob tej priložnosti je odbor SIAU podaril tovarišici Gačnikovi lepo knjigo v znak priznanja za njeno požrtvovalno delo na kulturnem področju.

Gajnarji

»Se en teden — so se pogovarjali naši pionirski pred praznikom novoletne jelke. »Radovedem sem, kaj mi bo prinesel dedek Mraz?« S takimi in podobnimi besedami so pričakovali naši najmlajši svoj največji praznik.

Končno je le prišel težko pričakovani dan. V šolski sobi je pričakovala pionirje lepo okrašena in razsvetljena novoletna jelka. Tik pred začetkom igrice pa je nenadoma u-

Dr. B. Salamun:

Jadranska porodnišnica

Starinska stavba današnje koprške bolnišnice, ki se dviga nad koprskim pristaniščem in tik za modernim hotelom Triglava, je stara več kot štiri stoletja. Zgrajena je bila leta 1521 kot samostan in cerkev Usmiljenih bratov in kot trdnjava oblaži Benecanov na istrski obali. Svojemu prvotnemu namenu je služila neprekinjeno skoraj tri sto let.

Leta 1790, leto dni po francoski revoluciji, so »odnehali usmiljeni bratje s svojim delovanjem. Koprski meščani so odločili, da se bo v samostan preselila bolnica. To je bilo leta 1792, pod Benecanovi. Vendar se je ustalila prava bolnišnica — ospedale v današnjem pomenu besede — v starinski samostanski stavbi komaj dobrih sto petdeset let pozneje, po drugi svetovni vojni in po revoluciji v jugoslovanskem zaledju.

Konec XVIII. in v začetku XIX. stoletja, v prevratni dobi, ko so v Kopru gospodovali Francozi in z njimi Avstrijci, nato znova Francozi in znova Avstrijci, je služil samostan za različne namene: za vojašnico in za vojaško bolnico, za zaporo in za sirotišnico, za norišnico in za hiralnico.

Po letu 1813 — pod Avstrijo — in po letu 1918 — pod Italijo — je nosila današnja koprška bolnica naziv »Ospedale S. Nazario«, vendar je bila to hiralnica s »cronie«, medtem ko so vsakega resnejšega in vsakega premožnega bolnika premetili takoj v pravo, moderno bolnico v Trst.

Leta 1945 si je ogledala hiralnico komisija dvajsetih zdravnikov zmagovite jugoslovanske armade. Po komisijski presoji bi nekdanji samostan nikakor ne smel biti uporabljen za bolnišnico. Ne zabijte v staro hišo niti pare! Sicer bi bilo bolje, da jo zažgete, je podkrepil skupno strokovno mnenje predsednik zdravniške vojaške komisije.

Vendar so stari hiralci tenjali streho in oskrbo. (Oboje so dobili v neprimerno boljši obliki leta 1951, v Domu onemoglih v Izoli). Prav vsakega in prav vse bolnike iz Koprškega vendar ni kazalo posiljati v Trst ali celo v Pulj. Zato je prvi poveljni ravnatelj bolnice, Koprčan Boris, izprosil leta 1948 od PNOO v Ajdovščini prvih 300.000 jugoslovanskih in prvih 50 tujih za civilno bolnico v Kopru. Nadaljnji razvoj koprške

gasnila luč in naša jelka se je morala dolgočasiti le pri petrolejkah. Kljub temu so pionirji s pomočjo mladine igrali igrice: »Pod novoletno jelko.«

Prišel je seveda tudi dedek Mraz, ki je najprej obdaril predšolske in šolske otroke, nato pa tudi nekatere starejše. Ob tej priložnosti se moramo zahvaliti Kmetijski zadruzi, ki je prispevala 10.000 din, hkrati pa tudi marljivim članicam AFZ, ki so zbirale prispevke.

Lokev

Počasi so naletavale snežinke, ko smo se ogovarjali o novoletni jelki in dedku Mrazu. Eden je hotel več vedeti kot drugi. »Jaz pa bom plesala,« je dejala majhna deklica, »Snežinka bom in spremljala bom dedka Mraza.« Tako smo se pogovarjali in se veselili, da bomo po dolgem času zopet videli dedka Mraza in njegove spremljevalce.

V nedeljo smo se zbrali v dvorani zadružnega doma. Pionirka Marija, ki je stala pred zaveso na odru, nas je lepo pozdravila, povedala nekaj šal in razložila posamezne točke sporeda.

Najprej so nastopili najmlajši cibantčki, zatem pionirji in končno še domači pevski zbor. Mladinec Pepi nam je zastavil nekaj ugank in prav pošteno smo morali misliti, predno smo jih rešili. Najbolj pa nam je bila všeč igrice, v kateri je nastopil dedek Mraz s svojimi prijatelji in spremljevalci. Malo nas je pokaral, malo pohvalil, nato pa je začel z radodarno roko deliti darila. Nikogar ni pozabil in vsi srečni smo mu izklicali: »Na svidenje prihodnje leto!«

Pionirka z Lokve

bolnice v nekdanji samostanski stavbi do današnjih treh oddelkov — internega, porodniškega in otroškega — s skupno 150 posteljami, s diagnostičnim laboratorijem in s centralno bolnišnico, upravo, je več ali manj znan in bolj ali manj viden. Stevilo bolnikov je naraščalo, bolniška oskrba se je boljšala.

Nedvomno bi rešila iz temeljev nova, centralna bolnišnica z vsemi glavnimi oddelki bolnišniške vprašanje na področju jugoslovanske cone STO — kakor tudi za neposredno in naravno zaledje — bolje in bolj sodobno, kot ga rešujejo današnji razkropljeni oddelki v starinskih stavbah Koprja, Izole in Pirana. Vendar za takšno rešitev niso bili pripravljeni niti politični, niti gospodarski predpogoji takoj v prvih povojnih letih. Danes smo se bolj, odločni rešitvi približali ob naši obali v toliko, da na nekdanje težave že pozabljamo. Ta je uspeh, sredi katerega moramo opozoriti na glavno pomanjkljivost naše zdravstvene službe, na porodnišnico.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Babiči

VPRAŠANJE VSEH VAŠCANOV

Slišimo, da bodo pri nas gradili šolo. Ze so si ogledali prostor, kjer naj bi stalo novo šolsko poslopje. Vprašanje pa je, če tisti prostor odgovarja. Zato bi bilo prav, da bi se o tem pogovorili na množičnem sestanku. Ni namreč vseeno, ali bo novo šolsko poslopje stalo za hribom, kjer ne bo dovolj sonca in svetlobe; ne bi smelo biti niti na preveč prometnem kraju, kjer bi šum motil otroke pri učenju, da ne bi bili pazljivi.

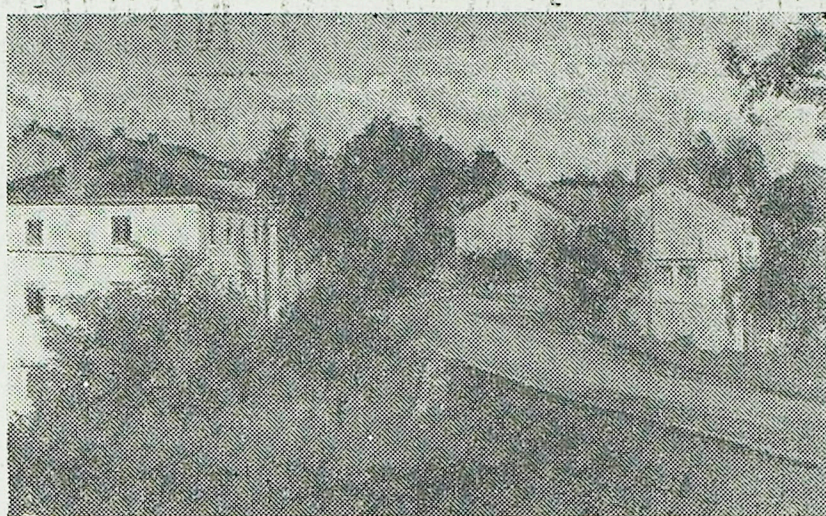
Dobra je zamisel, da bi zgradbo, ki je bila namenjena za hlev KDZ, preuredili v mlin. To bi bilo za široko okolico veliko olajšanje. Sedaj morajo vsi voziti v mlin na Rižano, ki je preobložen z delom. Pogosto se dogaja, da morajo čakati z žitom po več ur na mrazu in največkrat ponoči.

Občina s tem soglašala in prav tako vsi ljudje. Potrebno bi bilo samo, da bi strokovnjak predlagal stroj, ki bi prišli v poštev.

Zadnja burja, ki je divjala tudi pri nas, je otresla skoro vse oljke. Tu pa tam je izruvala celo kako drevo. Bojimo se, da je oljčnim nasadom precej škodovala.

Franc Babič

Od Triglava

PODGRAD V BRKNIH

POSTOJNA - VSE PRIDE ENKRAT NA DAN

Ze več kot pol leta so bile postojnske gospodinje zaskebljene zaradi stalnega izginjevanja perila. Komaj so oprano perilo izvesile na sonce, se je že »posušilo« tako, da niso imele kaj pobrati. To pa se ni dogajalo samo na dvoriščih, temveč tudi v zaprtih sobah. »Veter« je odnesel nekaj perila tudi iz uradov tajništva za notranje zadeve. Višek »podjetnosti« pa je ta »ljubitelj« perila pokazal, ko je prišel na obisk v stanovanje družine Ladota Gorjanca, soferja mestnega avtobusa na progi Postojna-Belško. Ta družina, ki stanuje v Prešernovi ulici, je ugotovila, da je še s postelje »odnesla burja«, ki je prav tiste dni močno pihala, rjuhe, prešite odeje, in več drugega perila. Ko so to zvedele nekatere postojnske babnice, ki tako radi »oberejo« svojega bližnjega do kosti, so začele širiti vest, da to ni bilo ukradeno, temveč, da je sofer sam odnesel nekaj v Belško in tam prodal. Nekateri pa so celo skrivnostno namigavali, da je sofer vse »poklonil« neki ženski.

Tu prehajajo vsa zadeva že v »tajnostni ljubezenski dogodek«, ki bi ga lahko razvozlal edino le svetovno poznani detektiv Sherlock Holmes. Kar pomislite, v kakem stanju je bila žena soferja Ivanka, ki je bila (seveda po mnenju »radio babec«, kar dvakrat okradena, prvič perila, drugi pa še moža.

Vsa zadeva je tako prišla na dnevni red in so jo obravnavale gospodinje v mestni mlečarni, v tržnici in v čakalnici zobozdravnika Lukeža. Vprašanje je težilo vse gospodinje. Skoraj si niso več upale napraviti večje želte, prepričane, da bo perilo takoj izginito.

Tedaj je počila kot atomska bomba novica: Odkrili so tatulo! Pripadniki LM so neumorno sledili dogodku. Neka ženska s Pivke na Krasu je med razgovorom o kraji perila omenila, da so v Pivki prenehale podobne tatvine, odkar se je izselila neka Jožeta Sturm. Ta ima kakih 28 let in je sedaj v Postojni. To je bila torej sled. Mlajši vodnik Milan Zgur in mlajšnik Anton Janežič, ki sta vzela zadevo v roke, sta ugotovila, da je prav opisana Sturmova odgovorna za najmanj osem tatvin, ki jih je tudi priznala. Ob preiskavi se je Sturmova delala zelo nedožno. Ko pa je bila postavljena pred dokaze, ki jih je dala okradena Gorjančeva, ki je našla stvari, za katere ni niti vedela, da so ji bile ukradene, je morala priznati. Ukradene odeje je Sturmova porabila za posteljo svojega moža Jožeta, ki je telegrafist na železniški postaji v Postojni. Srajco in nogavice soferja Gorjanca pa je imel mož Sturmova kar oblečene. Sturm je v začetku preiskave skušal celo zagovarjati ženo in izjavil, da ji je naročil naj ukradeno odnese nazaj. Čudna »poštenost«, ali ne? Se bolj čudno pa je, da ni ženi »naročil« naj to napravi že pred dvema mesecema, ko je tako prinašala domov in se »zaglagala« z vsem in to na račun delavcev in uslužbencev.

Ko je Sturmova videla, da gre zares, je preiskovalni organ obljubila, da bo vse povrnila. Značilno je, da ni kradla iz kakšne potrebe, ker je bil mož zaposlen in ima le enega otroka. Pri preiskavi so

našli v otrokovi penici zašitih tudi 11 »jurčkov«.

Lahko si predstavljamo zadovoljstvo Gorjančeve, ki je v tem dobila otipljiv dokaz o poštenosti svojega moža. Marsikateri jezičnici pa je ob tem jezik kar otnpil.

V zvezi s tem hodijo sedaj razni ljudje na postajo LM in prijavljajo razne manjše tatvine. Tako bo najbrže prišlo še precej stvari, ki bodo obtežile Sturmovo. Kaj zasluži in kaj je, bo povedalo sodišče. —s—

Drobne kulturne vesti

Cerknica

Novoustanovljeno delavsko prosvetno društvo »Svoboda« v Cerknici se je Cerkničanom in drugim številnim gledalcem predstavilo za Silvestrovo z igrice »Vdova Roslinka«. Igra je prav lepo uspela in so bili prisotni kar zadovoljni. Igra so potem pomogli še v nedeljo. Razveseljivo je, da je novo delavsko prosvetno društvo pokazalo že lep napredek v svojem razvoju in se res trudi za svojo vsesplošni dvig. Obisk na igri pa je pokazal, da je tudi prebivalstvo že sprejelo društvo za svoje in da mu misli tudi pri delu pomagati.

Brko

Jelšane pri Il. Bistrici

Občinski odbor Rdečega križa in občinski odbor Osvobodilne Fronte v Jelšani sta priredila na zadnji dan starega leta topel sprejem dedka Mraza. Staro in mlado se je zbralo okoli novoletne jelke. Naši malčki se bodo še dolgo spominjali lepe proslave in darov, ki so jih prejeli. Za velike pa je bila zvečer zabava in ples ter so v veselem razpoloženju pričakali novo leto, ki naj vsem prinese obilo uspehov, sreče in zadovoljstva!

Brko

Grahovo pri Cerknici

KUD »Il. maj« je priredil za Silvestrovo lepo proslavo novoletne jelke, ki se jo je zlasti mladina udeležila v velikem številu. Za odrasle je bil potem še ples in vesela zabava. V Grahovem pravijo, da je izlepa niso tako lepo in v tako veselem razpoloženju pričakali novega leta. Gotovo je to v veliki meri zasloga tudi igrača KUD, ki je sprejem novega leta organiziralo.

Brko

Primorske novice

V Novi Gorici so začeli izdajati Primorske novice, informativen list, ki naj bi sledil Novi Gorici in že z naslovom poudarjal, da ni več samo okrajno glasilo, pač pa da je njegov delokrog mnogo večji kakor samo goriski kraj. V tem pogledu bo tak st koristnejši kakor do sedaj opravljal svojo informativno in mobilizatorsko vlogo po vsej Primorski.

Uredništvo obljublja, da bo list zelo bogat in poleg tega imajo še načrti razne ugodnosti: deležni bodo žrebanja bogatih nagrad, so neizogledno zavarovani in podobno. List lahko naročite z navadno dopisnico na naslov: Uprava Primorskih novic — Nova Gorica — Upravna zgradba.

do Jadrana

DROBNE VESTI IN NOVICE

Žabiče pri Il. Bistrici

Sprejem novega leta je bil prav lep in ga je organiziralo Prostovoljno gasilsko društvo. Ob veselem plesu so vaščani sprejeli novo leto — z željo za obilo sreče in uspehov že kar v začetku, v čemur se jim tudi mi pridružujemo!

Brko

Laze - Jakovica pri Planini

Tam so se žene opogumile in so omogočile skupno praznovanje noveletne jelke in sprejem novega leta. Organizacija AFZ je v Lazah priredila lepo poslovilno slovesnost staremu letu. Staro in mlado je ob veselem plesu popolnoma vrisnjalo pozdravilo nastop novega leta, v katerem jim tudi mi želimo vse najboljše!

Brko

Dilce pod Nanosom

Neutrudno KUD »Nanos« s svojim igralskim ansamblom, čigar duša je nam že znana lučiteljica Kos Marija, je tudi za Silvestrovo prineslo v Dilce kar se da veselo razpoloženje. Staro in mlado se je razveselilo ob dveh enodejanskih veseligradah — »Veseli Bucek« in »Idealna tašca«. Dasi ima »Nanos« svoj sedež v Hrenovcih, je le bolj v Dilci doma in so ga Dilčani sprejeli že kar za svojega. To je pokazala tudi zadnja prireditev in so domačini in gosti sprejeli novo leto ob veselem plesu v kar najbolj prijateljskem razpoloženju. Vsi so si za novo leto želeli novih uspehov in še tesnejšega sodelovanja v splošno zadovoljstvo in korist.

Brko

Rakek

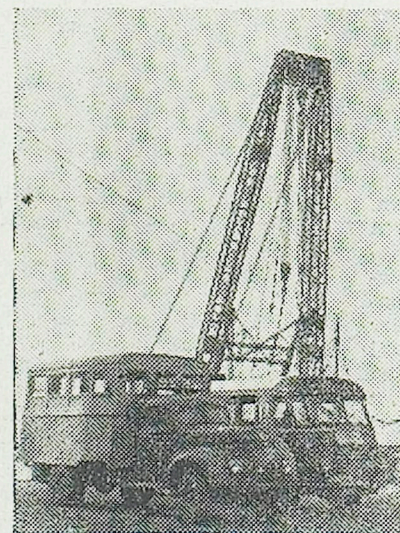
Tudi na Rakeku je SKUD »Ztoko« organiziralo sprejem novega leta na prav svečan način. Ob veselih šalah in plesu so se poslovili od starega leta in iz najboljimi željami sprejeli novo. Mnogo uspeha so želeli predvsem svojemu SKUD, ki je že v lanskem letu pokazalo lep napredek, čeprav ni vedno pri svojem delu naložilo povsod na potrebno razumevanje, kar je pokazal tudi slab obisk nekaterih prireditev. Res, da je temu kriva zdaj pozimi tudi mrzla dvorana, ki se skoraj ne da ogreti, včasih se pa niti ne ogreva, ker društvo nima na razpolago potrebnih finančnih sredstev. Obljubili pa so, da bo v novem letu že boljše, kar jim tudi mi iskreno želimo!

Brko

Bukovje pri Postojni

Šolski otroci se marljivo pripravljajo na veseli dogodek v svojem življenju: prihodno nedeljo bodo oni igrali! Vsi že nestrpno pričakujejo, kdaj bo koledar oznanil 11. januar. Janko in Metka! Mladinska igra, ki zanima staro in mlado. Malčki so sicer malo nervozni in nestrpni, vendar na samozavestni in komaj čakajo, da pokažejo, česa so zmogni. Kako bo uspelo, nam bodo pa sami napisali in tudi povedali, kako so zadovoljni. Stric Mila se tudi že naprej veseli! Na svidenje!

Brko

Za prevoz po suhem in morskem velikan za dvigovanje potopljenih delov ladij.

Planina pri Rakeku

KUD Planina se je prejšno nedeljo predstavilo številnim gledalcem z lepo igrano »Okence«. Požrtvovalna dramska sekcija društva je žela za svoj nastop topel aplavz. Zvesti, da so svojemu okolišu potrebni in da žanjejo za svoj trud zasluženo priznanje, jim bo prav gotovo najboljše vzpodbuda za bodoče, še uspešnejše delo.

Brko

Neverke pri Pivki

Sindikalna podružnica tovarne v Neverkah, kjer delajo tudi mnoge naše zveste naročnice, je v slovo staremu letu in za sprejem novega, priredila lepo slovesnost, ki se jo je udeležil skoraj celotni kolektiv. Ob veselem žvenketu kozarcev, viskanju in objemanju so zajadrali v novo leto, ki naj jim prinese, kar so si sami najbolj želeli! Na vsak način pa dekletom, ki so še sama — veselo svatbo, mladim ženam ljubkega potomeca — vsem skupaj pa mnogo sreče in zadovoljstva!

Brko

Pivka (Št. Peter na Krasu)

Sindikalna podružnica lesno-industrijskega podjetja »Javor« je za svoje člane priredila interno proslavo za slovo od starega leta in za sprejem novega. Na proslavi je bilo prav veselo in je trajala daleč v novo leto. V veselem razpoloženju so se vsi razšli z najlepšimi željami in upi za vse vse dobro in napredek v letošnjem letu.

Brko

Postojna

Tudi Postojna se je dostojno poslovila od starega leta. Bilo je zelo živahno po vseh javnih lokalah. V Jamski restavraciji je sprejem novega leta organiziralo SKUD »Stane Semič-Daki« in je tam bilo največ ljudi. Nabito polno pa je bilo tudi v hotelu »Javornik« in v oficirskem klubu oz. Domu JLA. Novo leto so vsi sprejeli ob veselem viskanju in poljubovanju z najboljšimi željami za vse dobro, srečo in mnogo uspehov pri delu, kar jim tudi mi želimo!

Brko

Silvestrovanje v Komnu

Kot običajno smo na predvečer novega leta preživeli lepo silvestrovanje. V dvorani zadržnega doma so se zbrali vaščani, veliko gostov in drugih iz okoliških vasi. Ob kozarcu dobrega vina in okusnih klobasah (nekdo jih je kar precej pojedel), je večer oživel v prijetnih pogovorih. Srečali so se znanci, ki so prihitali od daleč. Prijetni spomini, ki jih večjejo na domačo vas so jih privabili, da so prišli na silvestrovanje, da se porazgovorijo o nekdanjih tednih dneh.

Prijetno je vse prisotne presenetil številni pevski zbor komenskega pevskega društva »Verac«, ki se je znova oglašil po skoro predolgem molku. Nastopil je s pestrim sporedom narodnih pesmi in bil nagrajen z velikimi aplavzi. Nekatere pesmi je moral na zahtevo navzočih celo ponoviti. Nastopili so tudi ločeno moški in ženske. Vse pesmi so bile precej težke, zato zaslužijo pevci in pevke vse priznanje in prav tako požrtvovalni pevovodja tov. Duje, ki je mojstrsko vodil.

Vesele trenutke smo doživeli po zaslugi dramske družine, ki je z nastopom pokazala svoje sposobnosti. Nastopila je z burko enodejanka in razvedrila vse navzoče. Imeli smo tudi srečkanje, brez katerega si Komna ni moglo predstavljati.

Staro leto nas je zapustilo še trezno in veselo. Novo pa smo po zdravlili s šarmel kvartetom, ki je razsajal in mi z njim do ranega jutra.

B. A.

Iz piranskega pristanišča

V partizanski vasi Čadrg je za Novo leto zasvetila električna luč

V osrčju tobojskih gora, 700 m nad morjem, na od znanih vrhov: Bogatin, Jurca, Kuk, Mohavšek, Migovec in drugi rob, leži partizanska vas Čadrg, ki šteje 21 hiš. Čeprav majhna vasica, je vendar mnogo pomenila v času NOB našim partizanom. Tu so se mnogokrat odpočili, tu so vedno našli varno zatočišče. Čadrske mamice so imele vedno kaj pripravljenega v loncu in vsakega borca so pogostile. Le kje so našle hrano, da so lahko kuhale? Še danes same ne vedo!

Zavest, da nekaj lahko dosežejo le z žrtvami in vztrajno brezkompromisno borbo, je družila vse vaščane. Vsa vas je bila enotna in besede mizalca niso poznali. Prav zaradi tega so se borci počutili v Čadrgu popolnoma varni. Bili so kot na oddihu, saj so živeli med vedrimi, značajnimi in zdravega humorja polnimi ljudmi.

Njihove vztrajnosti in borbenosti niso mogle omajati tako imenovane »čistke«, ki so jih prirejali Nemci skupno z domobranci. Ob takih priložnostih se je okupator znašel nad ženami in otroki v vasi, toda ti niso izdali ničesar. V brezmočnem besu so ob neki taki priložnosti zažgali šolsko poslopje ter več hiš, katere pa so vaščani kmalu pogasili. Zgoraj pa je šola. Neizmerno hudo je bilo pionirjem, še bolj staršem, kajti že od nekdaj se dobro zavedajo pomena šole. Med NOB je bil le zasilen polak, vendar so se mali pionirji že takrat zavedali svojih dolžnosti, se pridno učili in poleg tega vneto vršili kurirsko in obveščevalno službo. Mnogokrat so prav pionirji iz svojih stražnih mest prvi opazili Nemce, ki so se tihotapsko bližali vasi. Vedno so pravočasno obvestili borce, aktiviste in terence, da so se umaknili. Ljudje pa so poskrbili najnujnejše, da bi jim neuspešne vsega ne odnesli.

Borba za vsakdanji kruh na tej pičli in kameniti zemlji vtišne že otroku svoj pečat. Že 10-letni otroci dobro ve, koliko se morata truditi oče in mati, da ga preživljata, zato jima rad pomaga. Tudi starši sami navažajo otroke na delo, toda nekdar ne na škodo šole. Najraje pa se čadrski pionirji udeležujejo v svojem dramskem krožku in so za to naravnost talentirani. Preprosto, lepo in naravno igrajo, prav tako kakor njihovi starejši bratje in sestre ter starši, ki so v letu 1951 uprizorili na prostem Finžgarjevega »Divjega lovca« ter z njim gostovali po raznih krajih. Kdor je videl to uprizoritev, je bil prepričan, da tudi poklicni igralci ne bi tako zaigrali.

Po vojni so kmalu obnovili šolsko poslopje, pri čemer so tudi pionirji opravili veliko ur prostovoljnega dela. Obnovljena šola je v ponos cel vasi.

Zadnje tedne so pripravili pester kulturni program za proslavo velikega čadrskega praznika, ko bo v njihovi vasi prvič zasvetila električna luč. Tudi sam bo prišlo lepše življenje, o katerem so stoletja sanjali. Nič več ne bo po hišah smrdljivih petrolejk, nič več teme. V dolgih zimskih večerih bodo lahko čitali časopise in knjige, se tako izobraževali ter seznanjali za važnimi dogodki doma in po svetu.

Pomagala jim je ljudska oblast, a tudi mnogo skupnega, napomega udarniškega dela so vložili v to. O naporu nam govori 5.500 ur prostovoljnega dela, kar je za tako majhno vas res ogromno. O njihovi požrtvovalnosti govori tudi 160 drogov, ki ponosno stojijo na čadskih brdih. Zdaj govorijo o nadaljnjih delih, o mlinu in žagi, ki ju bo gnala električna in kako moderno bodo uredili zadržno mlekarino.

Okrajni pionirski svet je poklonil pionirjem za delo v NOB in za vztrajnost v delu po osvobojenju — radijski aparat.

V. G.

Zasedanje mestnega sveta v Idriji

Prvo zasedanje novoizvoljenega mestnega sveta v Idriji, je otvoril najstarejši član tov. Lazar Franc. Po opravljenih formalnostih in svečani zaprisegi so izvolili župana tov. Skoka Franca, bivšega sekretarja Okrajnega komiteja, za njegovega namestnika pa Mohoniča Franca iz rudarskih vrst. Gospodarskemu svetu bo načeloval tov. ing. Kordež Franjo, prosvetnemu tov. Golob Miro in zdravstveno-socialnemu tov. Strnad Stanko. Nato so izvolili še 9 komisij.

Zelo izčrpno in temeljito poročilo je nato podal novoizvoljeni župan tov. Skok Franca, kjer se je dotaknil predvsem vseh perečih gospodarskih problemov. Sprejeli so sklep, da si bo mesto postavilo triletni gospodarski načrt. Že letos je mesto dobilo od raznih gospodarskih ustanov precejšnja sredstva, tako je bilo mogoče porabiti skoraj 39 milijonov za investicije. Tov. Skok je nato kritično analiziral tudi problem prosvete in šolstva ter socialno skrbstvo, ki kaže posebno v podeželskih vaseh velika nesorazmerja, za katera nimamo nikakih objektivnih razlogov.

Vsi člani mestnega sveta so se zavezali, da bodo svoje volje točno seznanjali na sestankih z vsemi

problemi ter prenašali predloge ljudstva, tako, da bomo res dosegli najširše sodelovanje. V našem mestnem svetu ne more biti prostora za razne »kimovec«, ki vse delo spremljajo pasivno, ampak je vsak član dolžan aktivno sodelovati in s tem pred volitvi opravičiti svojo izvolitev.

L. S.

Mlekarski tečaj v Tolminu zaključen z dobrimi uspehi

Nedavno je bil v Tolminu zaključen enomesečni mlekarski tečaj. Z velikim zanimanjem so tečajniki sledili predavanjem strokovnjakov in se pridno učili. Izpite je opravilo z nadvse zadovoljivim uspehom 25 tečajnikov. Vsi obiskovalci tečaja so nato odpotovali na poučen izlet v Ljubljano, Kranj in Vrhniko, kjer so si ogledali delovanje tamkajšnjih mlekarskih obratov.

Več pomoči mladini

Zadnje čase je bilo v postojnski občini mnogo govora o pomoči, ki so jo dolžne nuditi mladini tako partijske kakor tudi ostale množične organizacije. Danes lahko ugotovljamo, da se je tam, kjer niso sklepi ostali samo na papirju, mladinsko vprašanje res izboljšalo. Take primere imamo na sodišču, na gimnaziji in na pošti v Postojni, kjer so člani partije pokazali vsestransko razumevanje in z raznimi političnimi predavanji prikočili na pomoč mestnemu komiteju mladine. Drugačno pa je stanje v okoliških vaseh, kjer je mladina podvržena vplivom protiljudskih elementov, ki se z našo stvarnostjo še vedno nočejo sprijazniti. Čeprav ustvarja ta vzgoja mladine pereče vprašanje, so partijske organizacije do sedaj vse premalo storile, da bi se to stanje izboljšalo. Na sestankih slišimo pogosto, da mladina zahaja samo v gostilne, težko pa jo je spraviti na sestanke in podobno. Kje so vzroki temu, o tem ni bilo govora.

V Bukovju obstoja mladinski aktiv. Kadar skličejo sestanek, se morajo zbrati — v gostilni. To bi se ne bilo nič čudnega, če ne bi prav v tej vasi stal mladinski dom, vendar v takem stanju, da v njen ni niti ene opremljene sobe, kjer bi se zbirala mladina. Letošnje poletje je baza za gradnjo cest okraja Postojna v njem nastanila delavce, ki so gradili cesto Predjama-Bukovje. Po njihovem odhodu je bilo lice v notranjosti doma precej spremenjeno. Razbita stekla, do kraja zanemarjeni prostori so bili dokaz, kakšen odnos so imeli stanovalci do ljudske imovine in do žuljev tistih, ki so zgradili dom za drugačne namene in po čemer nosi tudi ime. Mladinski dom, ki bi moral postati središče kulturnega življenja v tem predelu občine Postojna, stoji sedaj osamljen in zapuščen ter čaka, da se ga nekdo usmili, mladina pa se zbira v gostilni.

Na svojih sestankih so člani mladinskega aktiv obravnavali vprašanje doma in bili pripravljeni, da ga z udarniškim delom pomagajo obnoviti. Tudi partijska organizacija na vasi je to ugotavljala, vendar ni pokrenila ničesar. Mladinski komite je to iznesel na raznih konferencah in zaprosil za pomoč občinski ljudski odbor, ki je obljubil, da bo nudil donatna sredstva. Toda zopet je ostalo samo pri obljubi.

Tudi v Postojni se mladinski komite zman bori za mladinske kotičke. Uspel je toliko, da mu je bil z odločno dodeljen primeren prostor, naknadno pa je bilo brez njegove vednosti sklenjeno, da bo tam gostilna. V Postojni ima mladina sicer več možnosti kulturnega razvedrila, povsem drugačna pa je slika na vasi. Zato je dolžnost ne samo množičnih organizacij, ampak tudi ljudskih odborov, da vodijo več brige o mladini.

Upamo, da bo novi občinski ljudski odbor podprl naše mladinske poslance, ki bodo izrazili želje mladine, da se ji nudi materialna pomoč, s katero je tesno povezana pravilna vzgoja naše mlade generacije.

Marija Bašeli,
sekretar mestnega komiteja
mladine Postojna

Med livškimi smučarji

OB NOVOLETNIH PRAZNIKIH

LIVEK Livek je mala, prijazna vasica na livškem sedlu, 695 m nad morjem, kjer je bilo nekoč jezero. Že pred vojno so bili tod znani smučarski tereni, pravi športni biser. Ugodna lega, ki jih ni enake v vsej Primorju, privablja številne ljubitelje belega športa, kakor tudi tekmovalce. Tukaj pride vsak na svoj račun, od začetnika pa do vrhunskega tekmovalca. Vsem ostanejo prostrane bele poljane pod Matajurjem v najlepšem in nepozabljenem spominu, kar potrjuje vsakoletni množični obisk tega najzapranejšega kosčka slovenske zemlje. Sem prihajajo največ smučarji iz Trsta, Gorice in Benčke Slovenije, celo iz Vidma in Benetk jih je precej in če jih je ob nedeljah ali praznikih manj kot tisoč, je to prava redkost.

Sneg zapade na Livku že zgodaj in drži do pozne pomladi, saj so se tekmovalci že vršila v marcu ali celo v aprilu. Tekmovalci razpolagajo z idealnimi tereni, z višinsko razliko 900 m, za smuk in veselenje. Valovit, odprti tereni, kosce, in plačniko podnebje je kar ustvarjeno za tečajnike in delovne ljudi, ki si želijo na svojem gorskem zraku utrditi let in duha.

Pred dvema leti je bilo tu tekmovalci v vesolalstvu za prvenstvo Slovenije. Ob tej priliki so se smučarski strokovnjaki in gorski reševalci izrazili o teh smučarskih zelo pohvalno in so rekli, da je tu zabava na vsa lepota, od Triglav do Jadrana. Pogled od tod se odpira proti jugu preko Benčke Slovenije tja do leč v Furlanijo in na Jadransko morje, v katero se izliva v bratskem objemu Sotla in Nadiza, proti severu pa se oko zastrni v Karnske alpe, pri zoriščih živih bojev v prvi in drugi svetovni vojni.

Na livških sneženih terenih so partizanski borci in kurirji drveli z

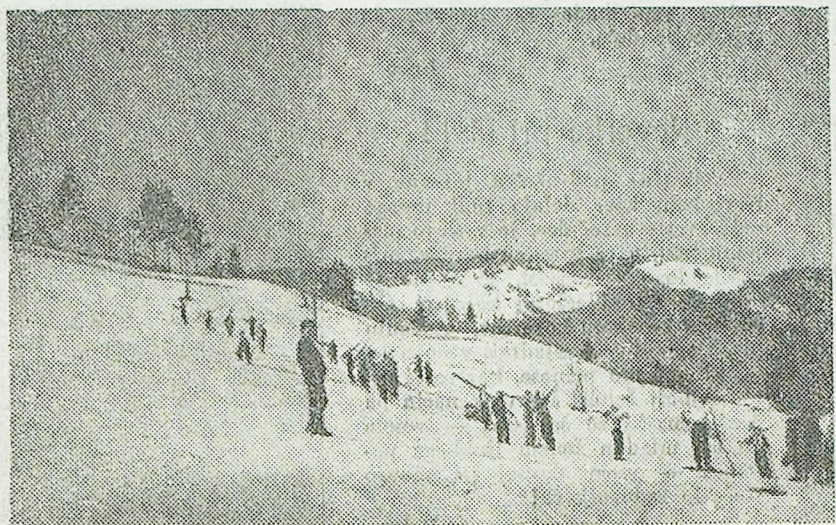
biser primorskih belih poljan

dilemami na nogah in vzdrževali zveč med posameznimi karavani ter prenašali »Slovenski poročevalce« in »Primorski dnevnike«.

Po osvojitvi teh krajev je smučarstvo postalo množični šport. Zato so ustanovili Sosko smučarsko društvo s sedežem iz Gorice in Solkana. Društvo je organiziralo več uspešnih tekem v alpskih disciplinah. Njegovi najboljši člani so se udeležili leta 1946 državnega prvenstva v patrolnem teku na Bledu. Prav takrat pa so bile vse prometne zveze prekinjene zaradi velikih snežnih padavin in tako so morali livški smučarji vso dolgo pot 90 km prevoziti s smučarji. Ko so se javili na startu so bili utrujeni, toda kljub temu so osvojili peto mesto.

Mnogo Livških smučarjev je po priključitvi odšlo v razne kraje in se domovine in danes najdemo njihovi imena v spornih poročilih najrazličnejših republik.

Po združitvi s Slovenijo so na Livku osnovali smučarsko društvo »Matajur« kot naslednika Soskega smučarskega društva. Društvo je dobilo to ime v spomin na veliko novembrskega ofenzivnega leta 1943, ko je pod sinjim vrhom Matajurja kar štiridesetih hrabrih partizanov poskrpila bel sneg. V društvo »Matajur« je, za mladino vred, vključena četina vseh prebivalstva. In tu raste danes nov rod, nov kader smučarjev. Za letošnji zimsko sezono se dobro pripravljajo. V nedeljo 11. januarja bodo društvene tekme, pri katerih bodo izbrali udeležence za smučarske tekme, ki bodo 17. in 18. januar.

Idealna smučišča za ljubitelje

belega športa na Livku

valsimo tudi smučarje Svobodnega tržaškega ozemlja, Kopra in Trsta. Rahumno, da bo to dan nastopila okrog 100 tekmovalcev in večje številno smučarjev amaterev. Za hrano in prenočišče je preskrbljeno v združenih gostilnah. Od avtobusne proge Idsko pri Kobaridu je po cesti do Livka 5 km.

V teh dneh bo društvo priredilo

cesto, po kateri bi lahko vozili avtomobili, kar je južna cesta preko Sovodnj zaradi krivične razmejitve preseka. Tudi izgradnja žičnice iz Doline na Livko in od tam na smučišča bi pripomogla, da bi se ta najlepši smučarski teren Primorske pravišil, kakor to zasluži po svoji lepi.

—jp.

STARI 93 letni HANTA

mož dejanj in napredka

Večkrat slišimo od nekaterih ljudi, da jim nikoli ni prav tisto, kar napravijo napredni ljudje in da je bilo nekdanj boljše na svetu. Vedno sem take pritožbe sprejel z prezirno. Ostale pa so v spominu in sem na obiskih po vaseh Primorske vedno rad stikal za tistimi stari koreninami, ki jim mladost ni nasipala na začetek njihove življenjske poti nikakih rož. Lansko poletje sem obiskal starega Hanto v Sebeljah z namenom, da se pogovorim z njim, kako je bilo v njegovih mladih letih. Moja imena des 93 let, ki jih še kar dobro nosi.

Skoro, da nisem verjel očem, ko je Ivan Kobal prišel po stopnicah iz nadstropja hiše v veliko sobo. V roki je imel knjigo. »Kaj se vedno lahko berete knjige,« sem ga vprašal.

»Druga ta mi morem več, zato pa berem, da mi ni preveč dolgčas,« je odgovoril ter me živo pogledal.

Povedal sem mu namen svojega obiska. Bil je tak pripravljen začeti s pripovedovanjem. Kaj je vse povedal stari Hanta, mislim, da bo marsikoga zanimalo.

Rojen v hiši ravnega bajtarja, ki je imel samo pridne roke, je že zgodaj okusil trdoto življenja, ko je moral kot šestletni otrok iti za pastirja. Pasel je sedem let. Ko je dorasel, je začel misliti, da bi se izučil kakega »antrax« — poklica. Tri leta je potem preživel kot čevljarji učenec in se izučil za dobrega čevljarja. Medtem je njegov oče kupil zamernarstvo parcelo gmajne. Pri trebljenju mu je tudi on pomagal in sta napravila dve novi nivi.

Kot najbolj primernemu je oče njemu dal svojo revno bajtarijo, ki je obstajala iz male bajte, skoro lesenega hleva in zemlje, da se s težavo prerediti eno kravo. Tedaj je nastal v njegovem življenju preobrat. Manj ne smem pustiti, kakor sem prejel od očeta, je sklenil. To je tudi moško izpolnil. Zgrabil se je v delo. Zanimalo ga je, če so kje kaj izboljšali in je šel sam pogledat. Kar je videl dobrega, je potem tudi sam uvedel. Leto za letom je delal in uspel izboljšati zemljo, da je lahko redil 3 glave živine in še dva prašiča. Zgradil je kozolet z dvema stantoma, popravil in dvignil hišo za eno nadstropje. Iz nekdajne bajte je napravil pravo vilo. K prejšnji zemlji je kupil še večjo parcelo travnika. Delo je imelo uspeh. Enkrat je dobil celo 30 goldinarjev nagrade za dobrega plemenskega bika.

V njegovih mladih letih, to je pred 70 leti, se je bil veliko lanu in redil celo črde ovac. Iz volne in lanenega prediva so nosili obleke. Suknena obleka je stala takrat s krojaškim delom vred 16 goldinarjev. V vsaki hiši je bil tkalec in več predenosti celo tako daleč, da nam je pisal dopisnike, v kateri nas obdoli- žuje, da prisramo lažnive novice. Torej tistemu, ki se drugim, ki ne nimajo zidi stvar nemogoča in neverjetna.

Zamislimo si zemljepisno lego Ljubljane in Pariza. Pri svojem startu iz Ljubljane ob šestih zvečer vidi aviatčar sonce na zahodu. Ob svojem prihodu v Pariz ga bo videl še nad obzorjem, ker je letel z večjo brzino proti zahodu, kot se je od zemlja proti vzhodu. Zato ko ob njegovem prihodu v Pariz za manj kot šest ura. Razumljivo je, da bo njegova zapetna ura, njegova mehanicno naprej, kazala več kot šest, vendar v tem slučaju ta ura ni merilo lokalnega časa, ki se meri po legi sonca in je na raznih točkah zemlje različne.

V zvezi s tem člankom je nekdo postavil še drugo pripombo: z navedeno hitrostjo, t. j. 2.400 km, bi napravil avion pot okrog ekvatorja v 16 urah, če bi letel tik nad njim. Verjetno pa bo letel vsaj 1000 m nad zemljo in bo v tem slučaju njegova pot daljša, kot je dolžina ekvatorja. Verjetno bo zato potreboval tudi več časa. To je vsekakor točno, vendar je ta razlika pri taki hitrosti zelo majhna, kajti račun nam pokaže, da bo pot nekaj kot 6 km daljša od ekvatorja, češar pri tako ogromni hitrosti ni treba upoštevati.

Obširnejšo in točnejšo razlago vseh pojmov v zvezi z navadno hitrostjo avionov bi lahko pritežili pri strokovnem časopisu, kot je naš prebravalec čevlja »Protina«.

Lj. G.

polento, potem je ni bilo na mizi do sredpostne srede. Takrat smo dejali: Sredpostna sredi — polenta v skledo. Pozimi je bilo za kosilo kisl mleko in suhe hruske.

Zganje so prvi začeli kuhati v Jagarskih. Se ko pastir sem nabiral po gmajni brinovce in jih potem nesel na prodaj v Jagarske. Za en merik sem dobil 70 krajcarjev.

Sebeljeji so gmajne odkupili od tolimskega grofa in so jih potem dolgo vrsto let skupno uživali. Imenovani so jih »kominski svete«. Tudi jaz sem dobil lep kos in je na tistem kosu rasla velika hruska, katere sadove je prejel pobirala Pšenkarica. Ko sem postal lastnik, sem prepovedal pobiranje. Pšenkarica je šla po nasvet k županu Reju. Župan,

Svojih 93 let še dobro nosi

ki je držal s Pšenkarico, je dejal: »Mene ne bo nobeden.« Jaz pa sem odgovoril: Če v osmih dneh ne poskate hruske, jo imam pa jaz. In sem jo res. Tedaj so me dali komisijski. Prišla je komisija in ko so ljudje videli, da gremo pogledat na lice mesta, so me vpraševali: »Ali greste hruske otrsati?« Župan Rejce pa je dejal: »Ne bo imel dovolj vola.«

No, pa je sodnija navsezadnje le meni dala prav, ker sem govoril resnico. Nasprotna stranka je bila obsojena na plačilo strokov in sadja, ki ga je pobirala; vsak koš 3 goldinarjev in še deblo 100 goldinarjev.

Od takrat me župan ni mogel videti. Bil je dober, pa samo za nekatere. Če bi bil delal po pravici, bi moral biti dober za vse. Če bi Pšenkarica ne bila verjela županu, ki je bil zapeljivec, bi bilo boljše zanj.

»Kako je bilo takrat, ko ste se borili na volitvah, bi rad vedel?« »Kaj, tudi to te zanima?« je začutil Hanta. »Bom pa povedal, da bodo mladi vedeli, da nismo bili tako za nič.«

»Huda borba je bila, ker sta bili v vsaki vasi dve stranki, naprednjaki in klerikaleci. Župan Rejce je bil vedno s klerikaleci. Mene so hoteli omejitviti in so zložili celo neko pesem, ki se je glasila nekako tako:

»Huda borba je bila, ker sta bili v vsaki vasi dve stranki, naprednjaki in klerikaleci. Župan Rejce je bil vedno s klerikaleci. Mene so hoteli omejitviti in so zložili celo neko pesem, ki se je glasila nekako tako:

Potem je šlo vse normalno: zabunac, kratko povelje komandirja in četa je zasedla položaje. Toda kaj bo rekel Vojko, ko pomeno, kako in kaj? Povedati pa smo morali čimprej, ker bi sicer četa ostala na položaju, dokler se patrulja ne dokončno ni priprave, da so vražnaki ni v bližini.

Hanta ima dva štanta, prvi je liberalen, drugi klerikalen. On je ognjevit, če kdo mu da za pit.«

Zmagal je Navasar, ki je zastopal naprednjake.«

»Zakaj pa so vam zdravniki prepovedali pijačo?«

»Še vprašaj zakaj. Zato, ker so mislili, da vse vedo, v resnici pa takrat ne niso veliko vedeli, vsaj zame. Res sem ga rad prejel kak kos zarezek, toda za svoj denar. Lepa pa je ta, da so vsi tisti zdravniki že zdavnaj pomrli, jaz pa sem še živ. Zdar res ne vem, kdo je imel prav.«

Mož se je pri tem nasmešnil in me hladno opazoval izza očal.

»Veste, kaj bi me še zanimalo? Kaj pravite o današnjih Sebeljih?«

»Ni tako, kot bi moralo biti. Lahko bi bilo boljše. Tu je podlaga, da bi se lahko veliko dobrega napravilo. To pa bo mogoče šele takrat, ko bodo prenehala naprotstva in zavisti, ki je tako ukoreninjena pri nekaterih posameznikih.«

»Še nekaj ti moram povedati. Nekeč je nas može povabil župnik k nauku v faroz. Vprašal me je, kaj se mi zdi najbolj grdo. Pa sem mu odgovoril:

»Veste, gospod župnik, kaj je zame najbolj grdo? Tega ne morem videti, da se plemenice sušijo okrog farozja. Nikoli več mi od takrat ni zastavil nobenega vprašanja.«

Zelo rad ima Hanta nečaka, ki je v Beogradu oficir JLA. To pa z vso upravičenostjo, saj je odšel v partizane kot mlad fant in je ostal trden in neomajen v vseh težavah.

Pred odhodom sem našega Hanta ujel še v aparat, da bo za spomin. Ko sem mu stisnil roko, je ostalo nekaj v njegovi. Ni mogel verjeti. Živo me je pogledal in se zahvalil ter zelel, da bi bil na svetu le zdrav in zadovoljen. Vrnil sem mu z željo, da bi se znova srečala ob njegovi stoletnici.

Ozavev

Fotografirano 30. XII. 1952

Ivan Renko:

VOJKOV VOD

Tedaj se nam je posvetilo in vse skupaj je postalo popolnoma jasno. Celo bolj, kakor bi bili radi videli. S tovariši sem poskušala na Zagorju, ki je bil tudi z nama v dolini. Ta se je v zadreg česal po glavi in pričakoval, kaj bo.

Bila pa je vsa stvar takole: Ko smo šli proti taborniku, smo po stari kurirski navodi pozabili, da je nekdo drugi na svetu razen nas. Sicer je bilo znano, da tistim in druge take zadeve, ki sedijo v poglavje konspiracije, veljajo za kurirja le do takrat, ko se nahajajo največ petdeset korakov oddaljeni od sovrane kasarne in pa dobih deset minut po tem, ko temeljito zajadrjajo v zasled.

Tako smo tudi ta dan, ko smo se približevali taborniku, živahno »diskutirali« o vseh mogočih in nemogočih zadevah. Beseda je nanesla med drugim tudi na »hajkoe«, ki so jo Italijani uprizorili proti Slavkovi četi par tiste dni, ko smo bili v Vipavi. In Zegar, ki se je rad izražal točno, nam je opisoval, kar je doživel, zelo natančno in temeljito. Omenil je, kako je tik pod njegovim položajem italijanski oficir razporejal svoje soldate.

»Da bi ga videl hudica znanega, kako se je diti.« »Qu la mitraglija.« In ker se je dal oficir, tudi Zagarju ni kazalo drugače, kakor da to glasno pove. Ponovil je povleče tako dobro, da dva celo s tovariši nagrabila za puško. Slišal pa ga je tudi strazar, ki ni za »hajkoe« prav nič vedel, in pohitel, da obvesti dežurnega.

Potem je šlo vse normalno: zabunac, kratko povelje komandirja in četa je zasedla položaje. Toda kaj bo rekel Vojko, ko pomeno, kako in kaj? Povedati pa smo morali čimprej, ker bi sicer četa ostala na položaju, dokler se patrulja ne dokončno ni priprave, da so vražnaki ni v bližini.

Kako smo to napravili, raje ne bom

pripovedoval! Gladko seveda ni šlo, to si lahko mislite: in če rečem, da smo jih slišali toliko, da nam je bilo dovolj za vso pot nazaj v Vipavo, ne pretiravam. Preden smo odšli, pa so nam tovariši pozabili iz vsega srca vsaj po eno zasledo na vsakem drugem ovinku.

Vendar so nam vsi, razen Bastofa, še kmalu odpustili. Njega pa niti s čezar pravega vipavca nisimo mogli prepričati, da nismo vsega skupaj namenoma napravili.

Nekako sredi decembra se je Vojko vrnil iz Konoplje. Bil je pri tam kajrjeni četi, ki je bila nedavno ustanovljena. Njeno jedro so tvorili tovariši iz naše čete, ki so ob ustanovitvi odšli, da kot borci, ki imajo za seboj že nekaj mesecev partizanske borbe, s svojimi izkušnjami pripomorejo, da se nova nastajajoča četa utrdi in usposobi. Za komandirja je bil postavljen tovariš Črt, partizan iz Ozeljana pri Gorici.

Četa je postajala vsak dan močnejša; tovariši so znali poiskati opore in pomoči pri ljudstvu in kmalu je vse sektor Idrije — Vojško — Konoplje in okolica postal močno partizansko središče.

Mislili, da je prav tedaj šlah Odreda imenovan Vojka za namestnika komandanta bataljona. Tedaj je Vojkova prva četa predal tovarišu Boricu, ki je bil do tedaj njegov namestnik. Vendar pa Vojko ni odšel iz čete. Dejal je, da bo ostal še naprej pri svoji četi, dokler ne bo prišel čas, da se vse bataljon združi.

Iz naše čete so te dni redno odhajali v zasled na ceste Črni Vrh — Godovič — Idrija, toda brez uspeha. Italijani se niso pokazali. Zabili so se izza zide, kjer so, kakor je bilo videti, nameravali prespati zimo.

Nekoga dne je edna od naših, imenovana, da je bil Triglav, ki je šel čez cesto, izgubil ročno bombo. Padla mu je izza pasu prav na sredi

RIBIČEVA

* LJUBEZEN

Jervant Sanakshanjan (1870—1915) je pri nas skoraj neznan, a v tujini zelo cenjen prozist in publicist. Kojen je bil v Carigradu. Kmalu je obrnil nase pozornost kot umnogobetajski talent. V svojih kritikah in novelah, ki jih je izdal v knjigi z naslovom »V vrtincu življenja« nam slika življenje in običaje carigrayskih Armencev. Zelo je znan njegov roman »Zavrzena ljubezen«. Padel je kot zriev mladoturskega režima.

Vsako jutro ko se zdani, Kumik, možak kakih petindvajset let, z nagubanim obrazom, ki ga pozimi bica burja in poleti žge sonce, pohlepno vdihne vlažen morski zrak. Vse je prepovedal, kot črnjak v blaznu, pred kipom nsvazidnega boga. Prebiva pa v kolibi zgrajeni iz emosmolastih trun in na oguljenem ležišču se pretegne in odpočije, kot bi bil na razkošni plemici. Poleg njega je v prdu lukanja, ki mu služi kot svenik, vanjo je vtaknjena dogorela sveča. Stol z razcefranim sedežem, iz katerega moli čep slame, zabojček s tankih deščic, trtkotni kosček razbitnega ogledala, zataknjenega v spranjo — glejte, to je vse njegovo pohištvo. Tule živi Kumik svojo neveselo mladost.

Ko bi se prebudil bi naglo zasukal svoje kratke hlače in stekel k obali. Tam vso noč stisnjeni drug k drugemu dremuckajo čolni in čolnčki privezani za obrežna grmovja. Pod njimi pa pridušeno kličeta skrivnostna mozaka voda. Med temi barčicami ima tudi Kumik svojo. To je njegovo življenje, njegova čaka. Bos v sami spraji, raztrgani prav na kosmatih prsih in v zamazanem fesu, bi bežal na karmo, gledal beketatnega zavrženega Zlatega Roga, ter strastno puhal dim svoje cigarete.

Potem bi večje, kot vojak-topničar zletel po morski gladini. Bil bi v svojem elementu.

Zvečer navadno stopica po pristanišču s košaro rib, glasno hvati svojo robo in z zvonnim glasom vabi kupce. Ko bi ribe provalil, bi si Kumik omislil stečlenico žganja in akečel v svoj čolnček. Med dvema zamahoma z vesli bi prijel svojo ploščato ljubljeno, napravil požarek in počel žalostno pesem privešal v luko. Tu bi zavlekel čoln na obalo, začutil bi lakoto, je potolažil s kosom kruha in zalil z vodo. Potem bi odklovrnil v svoj brolječ, za hipec razvezal in s tistim ostanom sveče, nato — tuf — sveča bi ugasnila in Kumik bi utonil v sladke sen.

Nekoč je zvečer v soboli svojega sosedu ribiča Sergisa opazil pravkar doraslo deklico. Imela je oči kot oalje, marahlo podobne lica in sladke, ah kakso slatke ustne. Mladenič jo je premeril s prodornim pogledom iz dna srca. Dekle pa, ki z boso nogo drgne matko, tega sploh ne opazi.

»Na punčka« — pravi Sergis in ji potisne v roko zavitek — »povej mami, naj čimprej opede, ker sem brez nje.«

Dekle se nagne, poboža matko, prime zavoj in steče po stopnicah. V Kurniku se prebudi nekaj, češar se ni obušil. Zato vpraša Sergisa:

»Kdo je ta?«

»Hči Oropa iz Casmira ... Kaj, ali ti ti je srce zalgralo?«

»Beži, beži, prosim te!« — odmahne Kumik z glavo in se odpravi v svojo kolibo.

Naslednjega dne, ko je vrzel mrežo v morje, je Kumik mislil samo na črnoko, — gledal je v mlstih njene razpuščene lase, njene ustnice in misli na prste, ki so božali matko.

Ko je zvelel čoln na breg, je odhitel v Sergisovo kolibico. Dekleta tam ni bilo. Tudi naslednjega dne ne. Se le tretji večer je prišla z zavijkom. Spel se je, opta na stol, igrala z matko in nežno božala njeno toplo dlako. Bled in zamisljen se je Kumik kmalu in jo počakal pri vratih. Poklical jo je k sebi.

»Bil opravi tudi moje perilo?«

»Zakaj ne?« odvrne ona in odstopica v njegovo sobo. Ribič je bil zaskebljen. Sedel je na posteljo in ji ponudil razgrten stol.

»Peruza, lagal sem ... Jaz nimam perila ... Toda ...«

Ona ga je začudeno pogledala.

»Ne bodi huda. Rad bi ti povedal nekaj drugega.« Dekle se s široko odprtimi očmi zastrni svoj »Hebe« bali močja, — glasnino in proseče zadeklamira mladenci. Dekletov pogled se takoj omehča. Sede na stol, z rokami podpre obraz in se zastrni v mladenci.

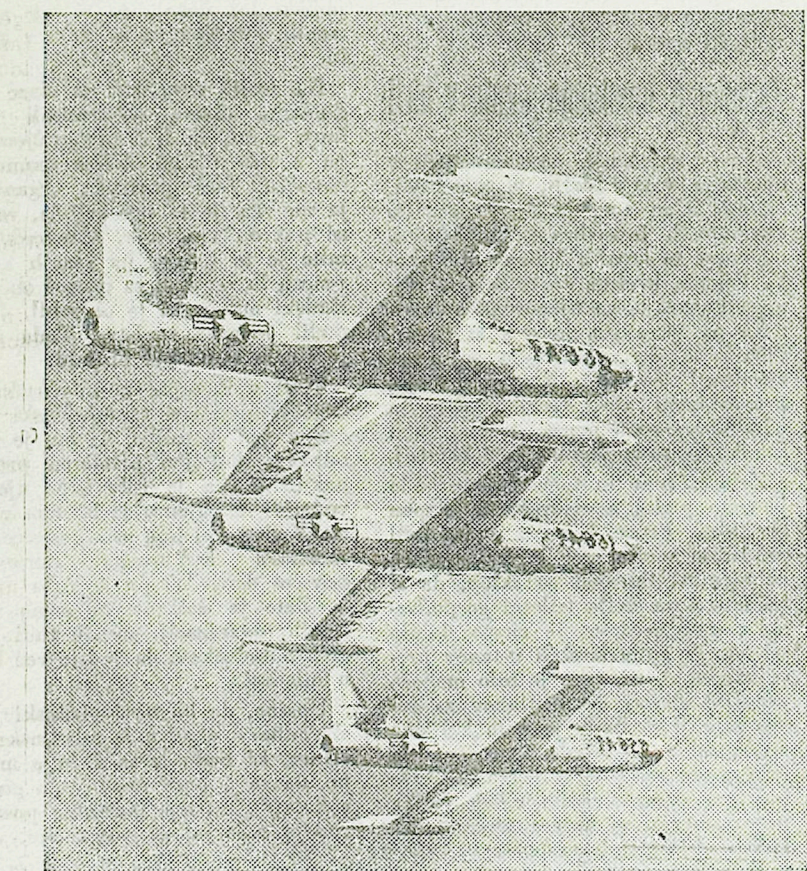
»Odsel bom od tu, Peruza. Vzemam v najem lepo sobico.« — nadaljuje Kumik in jo proseče nagovarja — »ako se bova poročila, se prične zate bop življenje ... Usliši me Peruza ... draga ... Ne bom te prevaral.«

»Daa« pravi dekle, »koda moram vprašati mamco.«

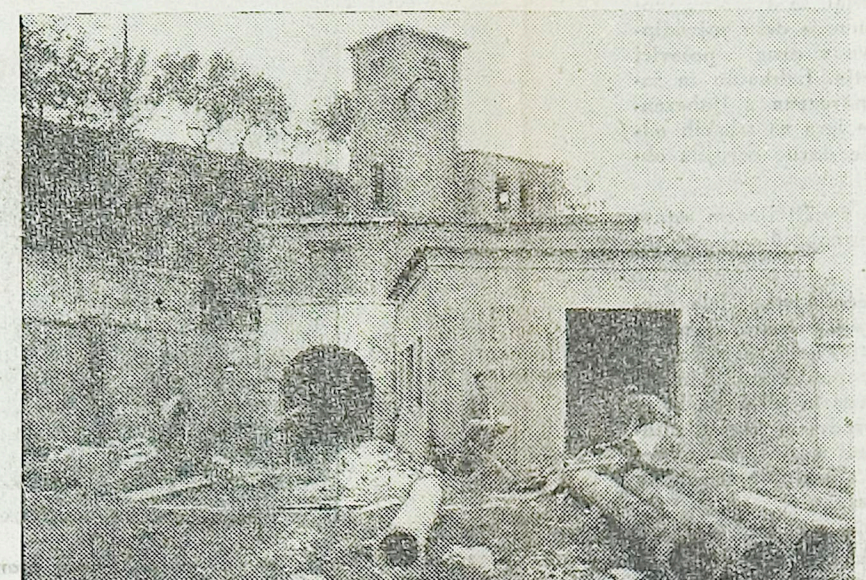
»Dobro, vprašaj.«

Oba vstaneta, Kumik razburjen, dekle pa z vedno enakim lilem. Ločita se. Zgrbljena matka se je pri vratih priliznila k njenim nogam. Peruza jo je pobožala, se poslovila in odšla.

Kumik je na svojem ležišču sanjal zlate sanje. Po glavi so se mu podile misli, kako bo osvojil srce črnokene dekleta. Zdi se, da mu njena mima in trezna prav ne daje prevet upov. Kdajga se mu je v hipu zadelala spikel, kjer je preživel svojo mladost. Slišal si je prizore bodočega družinskega življenja in zazdelo se mu je, da že sliši jak mladega srečljivega blica. Kumik je prečel svojo prvo noč upov, strahu in blaženosti. Zjutraj na, ko se je komaj zdanilo je že zletel z zavijanimi hlačkami proti obali. Tega jutra je nabavil toliko rib, da jim niso vedeli števila. Pogled na ribe, ki so se premetavale na dnu čolna je nudil ribišu vspejstven užitek, ki ga ni mogoče z ničemer opisati. Prevzel z mislijo, kako bi Peruza osvojil srce, je Kumik dbrzal od navoljenih rib najlepše, jih zmetal v skledo in jih odnesel domov. Potem je z zvonnim zavijanjem, ki je spominjalo na petje psalma, razprodal ribe. Kupil si je stečlenico žganja in stopil v čoln. Med veslanjem do čuke, je napravil nekaj požirkov nekatrpe pijače in se živo zamislil, kakšen vtis bo napravil nanjo prvi dar. Nadaljevanje na 11. strani

Ameriška reakcijska letala tipa F-94, preizkušena v korejskih borbah.

Dohod v sečoveljski rudnik

„KROG S KREDO“ v gledališču za Slovensko Primorje

Priznati moramo, da je premiera Klabundovega »Kroga s kredom« v Postojni izpolnila pričakovanja, ki jih je zbudilo naznanilo v izložbi knjigarne DZS. Ze nekaj dni sem so opozarjale skice obloke, Klabundova knjiga v nemščini, Zupančičev prepev in fotografije igralcev, poživljene s kitajskim porcelanom, da je pripravilo Gledališče za Slovensko Primorje posebno, kitajsko lirčno dramo, kot jo je imenoval pesnik Klabund. Samozvestna propaganda je izdajala, da so se igralci temeljito pripravili za premiero in da naravnost pozivajo občinstvo, In GSP res ni zažaralo.

Kitajska je za Evropejca dežela, o kateri je slišal pripovedovati, a je sam ni nikoli doživel. Naši pojmi o njej so umerjeni po enem koptu; domišljamo si jo kot deželo letetih zmajev in porcelanastih skodelic v rokah rumenih ljudi s posevnimi očmi in kitami, ki so si podobni kot jajce jajcu. Marsikaj nam je neznanega o kulturi te nenavadne dežele, saj poznamo le drobne njihove tisočletne poezije, a še manj poznamo njihovo dramo, ki je za naš okus po svoji vsebini, igri in simboliki nekaj nerazumljivega, tujega. Najsi se je Klabund potrudil, da bi ostal zvest kitajskemu originalu o krogu s kredom, je vendar prilagodil dramo evropskemu okusu, obrzdal simboliko in obrednost in jo zamenjal z etičnim načelom plemenitosti in pravičnosti.

Berite in širite „SLOVENSKI JADRAN“

sti. S tem je olajšal vlogo igralcem, od katerih ni zahteval akrobatike, petja in pd. Prav naša nepoučenost o Kitajski je kriva, da pomenljivo osebo po vtisu, ki ga dobi površni opazovalec na Kitajskem. Tako je bilo tudi v Postojni.

Premiera »Kroga s kredom« je bila gotovo vestno pripravljena in so se igralci potrudili, vendar je bilo nekaj pomanjkljivosti zaradi že omenjene nepoučenosti in vzgoje gledaliških igralcev. Po nastopih in drzaj bi lahko razdelili igralce v dve vrsti: prvi so hodili ves čas zlomljeni v križu in so s tem prikazovali ljudi nižjih vrst (Tong, Cao, kulijska, babica in do neke mere tudi obe glavni ženski vlogi); drugi so stopali vzravnan kot višja kasta (Pao, Cu Cu, Ma, pesnik). Vsi igralci so drobenčljali karake in uporabljali iste kretnje in obrate. Enoličnost sta poživljala samo Yue Pei in

Cu Cu, ki sta s em dokazala svojo samostojnost. Razen omenjenih, moti pri vseh ostalih (tudi pri drugih njihovih stvaritvah) nekakšna vcepljenost načina izražanja občutij veselja, žalosti, jeze in ljubezni, tako da gledalec ne more dobiti pri različnih igralcih podobne različnih značajev, starosti itd. Igralce je pač vzgajal posameznik, režiser, s svojim znanjem in načinom. Prav zaradi tega tpi postojnsko gledališče, vendar moramo razumeti, če vemo, da so prišli igralci z višjo igralško akademijo v kolektiv šele letos. Če igralec teoretično in praktično ni razgledan po zgodovini drame in če ga niso vzgajali različni, izvežbani igralci, katerih teoretično znanje je v praksi opazoval, bo težko ustvaril samostojno osebnost in se bo prehitro zadovoljil s samim seboj. Tako smo imeli pri »Krogu s kredom« dvojno enoličnost: nastopanja in izražanja. Drugič bo imelo vodstvo gledališča še trdo delo, da bo igralce prisililo k podoživljaju vloge, da ne bodo jemali vloge kot vlogo, naštudirano za ta ali ta večer, temveč kot življenjski dogodek (tako so se vzhljali veliki igralci); potem se ne bo nikoli več zgodilo, da se bo vloga kulijska zazdela kulijska smešna in da se bo začel smejeti in bo s tem iztrezil občinstvo, ki se je že živelo v resničnost zgodbe na odru.

Ce se hočemo izogniti ocenjevanju posameznih igralcev s koptnim »je zadovoljil(a)« in »ni zadovoljil(a)«, in samo na splošno ocenimo igr glavni vlog, je lahko uganiti, da je bila najbolj dovršena podoba Yue Pei, ki ni pokazala samo, da je okretna igralka, temveč v marsičem presega ostale igralce našega odra. Njen nastop je bil zelo dober, njene kretnje smiselne in bi ji mogli očitati samo, da je nekatere drže nekajkrat ponovila. Na drugi strani je bila kot pojavla srečno izbrana Haitang, četudi skoraj premrtva in premalo doživeta. Poleg tega je storila za publiko neodpustljivo napako — za kitajsko igro, ki povezuje k sodelovanju občinstvo, celo dvakrat neodpustljivo — da je pozabljala na občinstvo in glas tako slišala, da je ni bilo slišati ne razumeli. In tako je pojvala lirčna pesem Cvetoča ladja, res samo Paoju in ne publiku. Kot je mandarin Ma in prvem dejanju s svojo vlogo naravnost presenetil, je v drugem dejanju zbledel in postal preveč igravec vloge. Vse premalo cesarski je bil princ in poznejši cesar Pao in vse premalo kitajski je bil pesnik, čeprav ne premalo pesniški. Oba sta uporabljala kretnje, ki so že nekoliko obrabljene, in pri njunem nastopu pred petim dejanjem je dobil

gledalec vtis, da sta se zmedla v vlogi.

Slaba je bila igra kulijev, ki sta bila neresna in sta se zapletala, kar je bilo za tako kratko vlogo odveč. Najbolj nekitajska je bila babica, ki bi s svojim nastopom odgovarjala komediji ne drami, v vlogi, ko gre za krivo pričanje, ki ga je vzela preveč »teatrsko« na znanje. Manjše vloge bodo morali igralci v prihodnje lepše in vestneje obdelati, saj ni bil edini igralec, ki je dejal, da je najtežje igrati prav stranske vloge, ker jih vsi podcenjujejo! Pohvaliti je treba tudi igr sodnika.

Potrudil se je scenarist. Sceni v prvem in drugem dejanju sta bili odlični in sta imeli polno tipičnih kitajskih rekvizitov, kot so vaze, luči, stene iz bičja, paviljončki in tudi na breskovo cvetje ni pozabil. Škoda samo, da je postojnski oder preozek in da prostornost, ki jo je scena zahtevala, ni prišla do izraza. Zato so obviseli nekateri kulisti pripomočki na zadnji steni kot plakati in (kar je gotovo odveč!) površno, postrani obešeni. Sceni tretjega in petega dejanja sta razodevali utrujenost fantazije in sta si bili preveč podobni, saj je šlo samo za različne banve zastav in za sodnijski in cesarski prestol. Rekl bi, da je bila scena tretjega dejanja skoraj boljša, medtem ko je bila cesarjeva palača za kitajskega cesarja premalo bleščeča in veličastna. Skromnost gledaliških zaves in sredstev ni dovoljevala, da bi scenarist vskladil barvitost kulis z obledelim »mimnim ozadjem. Ozadje bi moralo biti svetlo in prosojno.

Gledališče za Slovensko Primorje nima samo naloge zabavati publike; poleg maloge, da oplemeniti smisel našega življenja in da poglobi naše misli in čustva, mora naše gledališče vzgajati besedo, ki je bila toliko časa brez vzornika. Razširjati mora obzorja našega človeka in nam pomagati iz starokopitnosti, primitivnosti in prevzgojiti publike, posebno mladino, ki nosi še in še v sebi dediščino nesmiselnosti in paceni zabave. Vzgojiti gledalce je velika naloga gledališča, če navedemo, da bodo motila predstavno neumestna pokasljavanja ob tekstu, in če navedemo, da bo neotesan gledalec (zakaj je neki prišel v gledališče?) motil sosede z opazkami, da se mu dremlje, da bo odšel po drugem dejanju ipd. Mnogo je bilo izrečenih besed o smiselčnosti in nesmiselnosti gledališča v Postojni, o njegovi ceni, vendar je prav premiera »Kroga s kredom« dokazala napredek igralškega kolektiva, njihovo voljo in željo in s tem že sama na sebi potrdila upravičenost življenja.

Prizor iz filma »Vsa pota peljejo v Rim«

NOVI FILMI

„Ah, ti naši starši“

Po dolgem času bomo zopet na filmskih platnih našega okraja videli film nemške povojne proizvodnje. »Ah! Ti naši starši« je bil nagraden od nemške vlade kot najboljši film za leto 1950.

Film »Otravnava« zgodbo dvojčic, ki se nista poznali zaradi ločitve njunih staršev. Po končani šoli se obe sestrici, Carlotta in Luisa, odpeljeta v počišniško kolonijo. Začudita se, ko spoznata, da sta si nenavadno podobni. To vzbudi v njima celo sovražno razpoloženje. Po daljšem skupnem bivanju spoznata, da imata iste starše, ki pa zaradi nastalih sporov živita ločeno drug od drugega. Mladi sestrici se junaske odločita, da bosta naredili vse, da spravita zopet pod isto streho očeta in mater. To jima po dolgih prisrčnih naporih tudi uspe in mir in sreča zavladata po dolgem času tudi v njihovi družini.

Dober film z dovršeno in prisrčno igr predvsem Jutte in Ise Guenther, ki igrata vlogi sester Carlote in Luise. Za njiju ne zaostajata Antje Weissgerber v vlogi gospe Koerner in Petra Mosbachera v vlogi učiteljice Ralija.

Spretna in duhovita je režija Jo sef Von Bakya.

Scenarij za film je bil izdelan po romanu Ericha Koesterna »Karlica in Karlica«.

„VSA POTA PELJEJO V RIM“

Francoški film v režiji Jean Boyera po scenariju Jacquesa Siguanda. V glavnih vlogah nastopajo poznani igralci kot Gerard Philippe, Mar-

celle Arnold in Micheline Presle. Film je dokaj zapleten in zabaven, čeprav vsebinsko ni vzgojen, ker postavlja preveč v ospredje neiskrenost in nepoštenost gotovih ljudi, ki so zapleteni v krajo važnih državnih dokumentov. Osumljena je ameriška igralka Lavra, katero na begu spremlja mladi matematik Pegas, ker jo hoče sšiti. Po dolgem potovanju dospeta v Rim, kjer Pegas nastopi na kongresu matematikov. Tam, med zamešanimi papirji, najde tudi ukradene dokumente.

TRI ENODEJANKE

V zbirki Knjižnice ljudskih iger je izdala Ljudska prosveta Slovenije, da bi ugodila povpraševanju igral-skih skupin po krajših, lažjih vese- lo igranj, ki vsebinsko in scensko niso zahtevne in so zato izvedljive tudi na začetniških in mladinskih, vaških ter šolskih odrih, zbirko »Tri enodejanke«.

»Našli so se«, Antona Ingoliča, ve-sela enodejanke in polpreteklega ča-sa, je zgodba o profesorju Andreju Sircu, po srečanju mlademu pedesetlet-nemu samcu, ki organizira na leto-višču skupino svojih dijakov, da mu uprizorijo njegovo igr »Vsak je svoje sreče kovač«. V svojem »sam-skem« sreč si je Sirec zamislil v živ-ljenju dogodek enak onemu v igri; toda v življenju se zadeva drugače zasuka: mlado Ivanka, v katero je Sirec zaljubljen, dobi suplent Osat, Sirec pa uklene v zakonski jarem Ivankina mati-vdova. Avtor prikazu- je v igri vrsto bolj ali manj smešnih malomestnih ljudi iz naše polpre-tekle dobe njih razburjenje in vese-le dogovorne tako, da se bo ob tem zabavalo staro in mlado.

Igra je opremljena z režijskimi pripombami Janka Liška. Scena je preprosta: jasa sredi smrekovega gozda s pročeljem planinske koč. V igri nastopa 14 oseb, sedem žensk in sedem moških. Igra je primerna zlasti za vesele priložnosti.

»Solskega nadzornika« Koste Trifkoviča, saloigro s petjem in enim de-janju, je prevedel Fran Omič. Kot ostale Trifkovičeve enodejanke se odlikuje tudi ta po spretnih zapletih in toplim humorju. Ko govori o pod-kupljivosti solskega nadzornika v stari Avstriji in o članu Matice, ki meni, da so knjige samo zato, da bi se vanje sir zavijal, se avtor na svoj blag način posmehuje delu vojvodin-skega meščanstva v drugi polovici preteklega stoletja. Lahkotno in za-bavno pisana, povezana z ljubezen-sko zgodbo si je igra na srbskih od-rih in drugod že davno osvojila ob-činstvo.

Scena je soba v učiteljevem stano-vanju na vasi, nastopa 6 oseb, 2 žen-ski in 4 moški.

»Krap« je edino odrsko delo ena-ga od najvidnejših srbskih pesnikov prejšnjega stoletja, delo »pesnika na-cionalnih idej, republikanskih in de-mokratskih teženj in idealov«, ki je znan pri nas predvsem kot mladins-ki pesnik. Zaradi šaljive, vedre vse-bine se igra na srbskih in hrvatskih odrih mnogo igr.

Scena je: vrt, na levi strani hiša, na desni vodnjak. Nastopa osem oseb, dve ženski in šest moških ter kmetice in kmetice.

PIKIJA NI VEČ ...

(Zgodba o morilcih v Postojni)

videl kdo od njegovih oboževalcev, ker bi sicer bil ogenj v strehi in smrtina zamera.

Pa je spet nesreča hotela, da se je ljudska oblast — joj, joj, — spomnila, da morajo tudi psi na pregled k veterinarju in na cepljenje. Ni, da bi rekel, da je pes ravno bolan, kar tako, da se ne bi kdaj v bližnji bodočnosti spomnil na to, kar bi pa lahko postalo hudo. No, in je ta nesrečni živinozdravnik ugotovil, da je ubogi Piki že zelo star, razen tega pa še bolan — garje ima. Zato je priporočil svojcem, naj se lepo poslovita od njega in ga pošljeta v večna lovišča; kjer bo imel dovolj beder na razpolago — pa še nobene zamere ne bo pri tem in nobenih odškodnin ali tožb zanje zaradi presta-ga strahu ali kaj podobnega.

»Pikija? Za nobene solde tega sveta! Piki bo umrl naravne smrti in dobil potem spomenik na svoj grob! Kar, če si upate, pridite ponj!«

Pa že mora biti naš veterinar kaj čenčav človek. Kdo ga je le prosil, naj to koj pove dalje. In ni bilo dolgo, pa ti kot strela z jasnega počli skoči v hišo — konjač, konje-derec ali tudi šintar mu pravimo po domače. Pikija da bi rad, je povedal, doslužil je. Joj, je bilo sol! Cele potoke. In kričanja in zmerjanja! Zdalj pa so nenadoma postali sosede tisti zlobneži, ki še nesrečnemu psič-ku ne privoščijo mirnega življenja. Morilec, masčevanje ni raz-

No, ker predstavlja konjederce ali šintar tudi oblast, ni kazalo drugače, kot vdati se v božjo voljo in se poslovi za vse večne čase od Pikija. Za vse čase? O, to pa že ne! In je konjač dobil Pikija in njegovo živ-ljenje samo pod obljubo, da ga ne bo raztelesil ali raztranciral in bo tudi truplo takoj vrnil. Rakev ali krsta je bila hitro napravljena, tudi grobek izkopan — ob zadnjem biva-lišču bo tudi klopica, in rožice bodo in tišina tudi — onadva pa bosta lahko v miru premišljevala rojstvo in življenje, in zasluge in nehanje sve ... ah, ne še. In ko jo je možak mahnil po Pikijevo truplo, se še ni zavedal velikanske nesreče, ki ga čaka. Brezvestni konjederce se ni bil držal dogovora, naš znanec pa jo je mahnil kar na — sodišče.

Točil je kot lešnike debele solze in pravil tovarišu sodniku:

Že ko sem se bližal konjederčevi hiši, sem zaslišal nesrečo in me je nekaj silno stisnilo pri srcu. Zagledal sem namreč že od daleč razpeto in obešeno Pikijevo obleko — njegovo kožo. Zakoračil sem čez prag v kuhinjo, pa sem skoraj padel v nezvest. Pomislite, ta nesrečni konje-derec je v velikanski ponvi cvrl mast iz ubogega telesa našega Pikija. Sve-tujte mi, kako naj napravim, da bi se masčeval konjederce, ker je poga-zil naš dogovor?

Tovariš sodnik je bil seveda silno vesel prijateljske stranke in se prijat-nejše zdelo — saj je še ni podobne

ŽIVINOREJA NA KRASU

Živinoreja je ena izmed zelo važnih kmetijskih panog na Krasu in splošno v sežanskem okraju. Med vojno je bila, kot po drugih krajih Primorske, tudi na Krasu ta gospodarska panoga zelo prizadeta. Živinoreja je utrpela velike izgube zlasti na dobrih plemenskih kravah in bakihi. Vsa vojna leta ni bilo nobenega nadzorstva in pregledov. Odgovorni za gospodarstvo so spoznali, da bo treba nujno napraviti nekaj za izboljšanje takega stanja. Pri Okrajni zadrugi zvezi v Sežani je bil ustanovljen pododbor živinorejcev z nalogo, da pomaga strokovno in organizacijsko kmetijskim zadrugam in živinorejcem pri naporih za izboljšanje živinoreje v okraju.

Ker se je ta pododbor že sestel, mislim, da bo kar prav, če seznanim bralce — živinorejce z vsebino razgovorov in sklepov.

Močan poudarek je bil na vprašanju vzreje bikov. Ugotovljeno je

bilo, da jih je premalo, zato so sprejeli sklep, da jih od sedaj naprej iz okraja ne bodo prodajali. Če bodo dobili potrebne kredite, bodo za okraj nabavili še nove. Nekdo je dal predlog, da bi v večjih središčih na Kozini ali pa v Komnu postavili postajo za umetno oplojevanje krav. V ta namen je veterinarska bolnica v Ljubljani obljubila, da bi lahko dnevno pošiljala seme.

Iz Avstrije bomo dobili dva plemenska bika, ki jih je uvozila Glavna zadruga zveza v Ljubljani. Enega smo že dobili in ga dali v Povir. Po mnenju odbora bo ta služil samo za rodovniške krave. Drugi bik pa bo dodeljen v Komen za območje spodnjega Krasa.

V Slovenski Istri, kolikor spada pod sežanski okraj, vzrejajo zelo slabe bika. Za uvožene bika pa se izgovarjajo, da so potem težki porodi, kar verjetno ne bo držalo. Prav tam pa pripuščajo tudi biki, ki niso bili potrjeni na pregledih. Odbor je odločil, da se takim zakotnim bikorejem naloži stroga denarna kazen najmanj 5000 din za vsak nedovoljen priprust. Taki zakotni biki navadno prenašajo razne živalske bolezni, ki povzročajo jalovost in druge motnje.

Pri reorganizaciji KDZ se opazja, da kmet. zadruga nečeno prevzeti bikov. Dogaja se, da vodijo živinorejci svoje krave predaleč in pride tako preveč krav na enega bika. Svetovali bi, da bi živinorejci letos, tudi če je z dobro krmo stiska, vendarle v prvi vrsti skrbeli za dobro krmiljenje bikov. Pri tem naj bi jih podpirale kmetijske zadruga in ostali kmetje. Tudi prodaja ali zamenjava bikov naj bi se izvršila samo z

vednostjo in pristankom OZZ, ker v obratnem slučaju ni točnega pregleda in se dogodijo razne nevednosti.

Živinorejski pododbor je razpravljal o raznih odsekih, ki bi spadali v njegov delokrog. Na vsakih 3 do 5 kmetijskih zadrug bo postavljen po eden molzni kontrolor, ki bo mesečno ali pa še bolj pogosto pregledal, koliko mleka dajejo posamezne krave. Za začetek bosta postavljena dva kontrolorja, eden v Komnu za zadruga Sveto, Škrbina, Gorjansko in Komen, drugi v Divači za Lokov, Povir, Sežano in Divačo. Če se bo pokazalo, da se kontrolorja lahko vzdržuje, bodo postavljeni še v drugih krajih.

Glede sprejemanja krav v rodovnik je odbor odločil, da bodo sprejete tudi krave nečlanov kmetijskih zadrug.

Ker trgovski odsek pri kmetijski zadrugi prodaja poedine artikule nečlanom dražje in kupuje ceneje, je bil sprejet sklep, da bo šla razlika v fond pospeševalnih odsekov pri kmetijskih zadrugah.

I. K.

Zadružništvo v Kobariškem kotu

Da je živinoreja najdonosnejša panoga na vsem Tolminskem, dokazuje primer KDZ v Čezsoči, ki je edina ostala po reorganizaciji. Od 60 do 70 odstotkov celotnega dohodka prinaša tej zadrugi prav živinoreja.

Ta zadruga je bila ustanovljena 1949 na pobudo Okrajne zadružne zveze v Tolminu. Tudi kmet Frane Mlekuz je z drugimi sedanji člani zadruge delal na tem, da bi v vasi prišlo do skupnega gospodarjenja. Ob ustanovitvi je bilo le 16 članov, ki so imeli 38 glav živine in to vsak v svojem hlevu. Leta 1950 je zadruga zgradila veliki hlev za 50 glav živine in je pristopilo še 12

kmetov. Sedaj ima zadruga 62 glav goveje živine, 86 ovac, 2 muhi, 3 plemenske svinje in nekaj perutnine. Izkazalo pa se je, da je prašičjereja nerentabilna, ker morajo zadružniki kupevati krmo in bodo zato v tem letu opustili rejo prašičev. Da bi s kupljeno krmo redili prašiče ni gospodarsko, ker bi imeli le izgubo.

V zadrugi je danes 28 gospodarstev s 48 za delo sposobnimi člani. Predsednik zadruge je tovarš Peter Čopi. Zadružniki imajo tele obdelovalne stroje: malo motorno mlatnico, kopalnik za krompir, slamo-reznilo itd. Letos bodo nabavili puhalik za seno, ki jim bo zelo olajšal naporno skladanje sena.

Letina je bila zadovoljiva. Sena so pridelali manj kot prejšnje leto zaradi suše. Zelo dobro pa se jim je obnesel krompir. Povprečen pridelek je bil 180 stotov na hektar, na nekaterih njivah pa je dosegel celo 300 stotov na hektar. Deležje v zgodnji jeseni jim je pokvarilo precej krompirja v zemlji, ker ga niso mogli pravočasno izkopati.

Največ skrbí posvečajo zadružniki reji živine, ker je to njihova najdonosnejša gospodarska panoga. Za plemo odbirajo najboljše živino in vodijo tudi rodovnike. Skrbijo za čim udobnejše hleve. Zgradili bodo moderno krmilnico s površino 220 m². Potreben gradbeni material so že nabavili. Če bodo vremenski pogoji ugodni, bodo z gradnjo začeli že sedaj, sicer pa zgodaj pomladi. Nova krmilnica bo zraven hlevov. Računajo, da bodo s krmilnico dosegli več mleka pri molznih kravah in s tem zvišali tudi dohodke.

Letni občni zbor bodo imeli 15. ali 20. januarja. Predvidevajo, da bo delovni dan znašal okrog 200 din. Na občnem zboru bodo izvolili novega predsednika. Sedanji predsednik je dober, toda pravijo, da mora biti vsako leto drugi, da bodo prišli na vrsto vsi člani zadruge.

Kmečka delovna zadruga v Čezsoči dosegla znatne uspehe, ki so večji kot pri privatnikih. Zadružniki so vsi člani OF in skrbijo tudi za kulturni razvoj.

Splošna kmetijska zadruga na Livku je pokazala lep napredek v zadnjih mesecih. Livška planota je znana po svojih smučiščih. Zadruga ima precej obširen okoliš, saj je raztresenih okoli Livka kot središča nič manj kot dvanajst naselij.

Jamstvo in deleže je zadruga uredila že junija 1951. leta. Takrat je 58 članov sprejelo deleže po 1000 din s 6 kratnim jamstvom. S tem je zadruga stopila na trdna tla in začela dobro gospodariti. Ob polletni bilanci je zadruga izkazala 148.000 din dobička. Tudi v drugem polletju je delo dobro potekalo in bo zadruga predvideno imela okoli 450.000 dinarjev dobička. Ta dobiček bi bil še večji, če bi bila zadruga lahko odkupila od članov zelje, česar pa zaradi pomanjkanja prevoznega sredstva ni mogla napraviti. Vprašanje prevoznega sredstva je najbolj pereče in ga bo treba čimprej urediti. Potreben bi bil vsaj tritonski tovorni avtomobil. Člani stremijo za tem, da bi tovarnik nabavili s pridobljenim dobičkom.

Najvažnejši sta tu živinoreja in mlekarstvo. Med narodnoosvobodilno borbo je bila živinoreja močno prizadeta in se še sedaj ni dvignila na prejšnjo višino. Zadruga se zelo zanaša na dvig števila živine. Živinorejski strokovnjaki bodo izvršili pregled živine, ki bo kot nekaj uvod za selekcijo, ki je v livških vaseh zelo potrebna.

Z vključitvijo »divjih« mlekarov v kmetijsko zadrugo je nastalo resno vprašanje proizvodnih stroškov, ki bodo precejšnji, če bodo te mlekarne same izdelovale mlečne izdelke. Najboljša rešitev bi bila, da bi po vseh livških vaseh zbirali mleko in ga potem odvažali v centralno mlekarno v Kobarid. Tu pa se takoj pojavi ovira: zima s snegom, ki vsako leto pretrga zveze, poleti pa je živina na planinah in se tam predekuje mleko v sir. Najboljša rešitev bi bila zgraditev primerne žičnice do Idrekega. Dokler pa to ni mogoče, naj bi mleko predelovali v mlekarji na Livku, kamor bi ga dostavljali iz vseh zaselkov. Naj bi to kar sem napisal upoštevali odgovorni organi in skušali najti skupno zadovoljivo rešitev.

—an.

Zanimiva primerjava

Zadnje cene 4 leta starih volov za delo v Mantovi v Italiji so 320 do 380 tisoč lir za par, junci za delo od dveh in pol do štirih let pa 300 do 360 tisoč lir par.

Stare rabljene avtomobile še dobro ohranjene pa prodajajo v Rimu Fiat 500 B 320 do 370 tisoč, Fiat 1400 pa celo 900 tisoč do enega milijona lir.

V Trstu pa se pritožujejo, da ni denarja, in da ga bo še manj.

Mladi voli, stari avtomobili in pomanjkanje denarja — slika današnje Italije.

NE UPORABLJAJTE SENENEGA DROBIRJA ZA PODSEJEVANJE TRAVNIKOV

Drobtin izpod jasi in izpod sena ne uporabljajte za posejevanje travnikov, ker te drobtine vsebujejo največ plevela — dobrega semena je tam zelo malo. Plevel škoduje ravno tako na travniku kot na njivi.

Zelo važno za sadjarske strokovnjake in sadjarje

V okviru tehnične pomoči, ki jo prejema Jugoslavija od mednarodne organizacije za kmetijstvo in prehrano, FAO, bo njihov strokovnjak gospod Wilbur H. Thies priredil za agronome in kmetijske tehnike, ki sodelujejo pri obnovi sadjarstva dva seminarja. Prvi seminar bo na Viinarsko-sadjarški postaji v Šempetru pri Gorici za okraje Gorica, Tolmin, Sežana, Postojna in Koper, drugi seminar pa bo za udeležence ostalih okrajev na Institutu za sadjarstvo v Mariboru.

Gospod Thies bo na seminarjih imel več predavanj o vprašanju modernizacije sadne proizvodnje s po-

sebnim ozirom na stanje in obnovo našega sadjarstva. V nekaj predavanjih bo obravnaval vprašanje asanacije sadovnjakov, predvsem zatiranje kaparja, črvičnosti in grintavosti plodov, nadalje o čiščenju in gnojenju ter obdelavi sadovnjakov. V drugem delu bo obravnaval sodobne metode vzgoje sadnega drevja, napravo modernih sadovnjakov različnih vrst in sadnih sort. Poleg tega predvideva spored seminarjev praktične prikaze z orodjem, stroji in sredstvi, ki se uporabljajo v sodobnem sadjarstvu. Gospod Thies bo prikazal svoja izvajanja s skioptičnimi in filmskimi slikami iz arhiva organizacije za prehrano ZN.

Seminarji bodo predvidoma konec meseca januarja pod pokroviteljstvom Sekretariata za gospodarstvo LRS ter s sodelovanjem Društva kmetijskih tehnikov in inženirjev.

Zavarujmo debela mladih sadnih drevesc!

V dnevnih časopisih smo brali, da so se v Avstriji zelo namnožili divji zajci, ki delajo ogromno škodo kmetijstvu, posebno sadnemu drevju. Proti njim se borijo s posebnimi virusi.

Sadjarji, ki imajo manjše sadovnjake si lahko pomagajo tako, da obvežejo debela mladih sadnih dreves s slamo, najbolje rženo, ker le tako obvarujejo mlada debela, da jih zajci ne morejo obgledati, ko zapade veliko snega. Sam sem skozi petnajst let zaporedoma vsako jesen obvezal vsa mlada debela in jih obvaroval pred gotovim uničenjem.

Drugi sovražnik mladega sadnega drevja je voluhar, ki se navadno ugnezdí v jeseni v bližini korenin. Tega se najhitreje iznebimo, če mu v rove nastavimo drobno narezanega svežega rumenega korenja, ki smo ga potresli s strupenim cinkovim fosforjem (fosfuro di zinco). Ko je pozimi zemlja pokrita s snežno odejo in voluhar porabi vse zaloge, je prišiljen pojesti nastavljeno zastrupljeno vabo, ki ga seveda umori.

Kmetovalci

Berite Kmetijski vestnik ki prinaša zanimivosti in članke iz vseh kmetijskih panog

Gospodarski pomen ODPADA

Pri podjetju »Odpade« so pripravili »izredno« novoletno jelko.

Pod nekdanjo Avstrijo in nato pod Italijo je bil obisk cunjarja in lasuljarja izreden pojav v vasi. Takrat so ženske dobile za stare cunje in lase kako ničvredno zaponko, vretence slabe sukanca ali pa škodljivo za kavo. To je bilo vse.

Danes skrbí za zbiranje vseh vrst odpadkov posebno podjetje, ki je začelo delovati kmalu po osvoboditvi. V tem kratkem članku ne bomo na široko govorili o velikem pomenu tega podjetja, ki ga ima za nekatere veje gospodarstva. Predvsem je važno zbiranje odpadkov vseh vrst starega železa in raznih kovin. Podjetje »Odpade« v Kopru je lansko leto zbralo nad 200 ton starega železa, od 60 do 70 ton odpadkov surovega železa (grodelj), kosti 40 ton, odpadkov obleke 50 do 60 ton, papirja od

40 do 45 ton, velike količine praznih steklenic, gumijastih odpadkov, steklenih črepinj in raznega drugega materiala. Letni plan je podjetje presseglo 100-odstotno pri zbiranju železa in papirja.

Vse zbrane odpadke železa odpodlaja podjetje na Jesenice in v Ljubljano, kjer jih pretopijo za ponovno uporabo. Kostí odkupuje tovarna kleja v Ljubljani, prazne steklenice pa Kmetijska zadruga v Izoli, ki ima svojo destilerijo. Vse odpadke bronina in cinka porabi piranska ladjedelnica, odpadke obleke pa pošilja podjetje v razne tekstilne tovarne v Jugoslaviji.

Lansko leto je podjetje dalo nad 25 ton raznega se uporabnega materiala po nižjih cenah zadrugam, vinogradnikom pa nad štiri tone se uporabne žite. Razni obrtniki se pogosto obračajo na »Odpade« za potrebe svoje obrti.

Podjetje se je od leta 1948 zelo razvilo. Sedaj je začelo delati kot samostojna ustanova, ki se sama vzdržuje. Vsi zaposleni delavci, so zelo delavni in si prizadevajo, da bi podjetje doseglo še več uspehov. Svoje podružnice imajo v Izoli, Piranu, Bujah, Umagu in Novem gradu. Posebno opozarja podjetje vse menze ter gostilne na zbiranje kosti, ki so važna surovina za pridobivanje kleja in kostne moke. Še vedno se dogaja, da mnogi mečejo kosti v morje ali pa na smetišče. Po vaseh bi lahko odpadke zbirali pionirji in s tem zaslužili marsikateri dinarček.

Letos bo podjetje že v tem mesecu obiskalo vse vasi in odkupovalo zbrane odpadke, za katere plačuje najvišje dnevne cene.

Naj povemo še to, da so delavci podjetja za Novo leto postavili na vrh velikanskega kupa železnih odpadkov — posebno »lepo« okrašeno drevesce. Kako je bilo videti, kaže slika. Skovali so tudi nekaj verzov.

Na »Odpade« pride vsakdo rad in v drevesce začuden strmi: Kaj takega v nobeni trgovini ni.

Delavec podjetja razbija star motor

Kletarji, pazite na bela vina!

V Istri je stara navada, da belo grozdje zmečkajo in potem pustijo vreti most na tropinah po dva dni. Kadi, v katerih ta most vre, so večkrat napolnjene do vrha, tako da pri vrenju tropine presežejo višino nepokrite kadi. Dobrih kleti pa v Istri posamezni vinogradniki sploh nimajo. Pri vrenju pride most v takih kletih preveč v dotiko z zrakom in potem pri vinu prevladuje mlečna kislina. Vino samo pa izgubi na aromi. Taka vina imajo navadno posejen okus in se zelo težko čistijo. Če takega vina popijemo nekaj več, težje v želodcu. Jeseni sem imel priložnost poskusiti tako predelan muckat, ki je pri vrenju izgubil aromo in postal rdečkaste barve.

Marsikdo bo vprašal zakaj tak način predelave. Odgovor je enostaven. Do začetka narodnoosvobodilne vojne je bilo v Istri zelo malo stiskalnic. Vinogradniki so si te »sposajali«, v kolikor so jih pač mogli dobiti. Ostali pa so grozdje stlačili z nogami in iztisnili kar se je dalo mošta. Ostalo so pustili na tropinah. Šele

po vojni se je število stiskalnic pomnožilo. Mnogi vinogradniki pa so prišli do zaključka, da je še najboljše grozdje prodati.

Letos so bela vina še bolj občutljiva kot prejšnja leta, ker je bilo za grozdje preveč dežja. Trgatev je bila bolj zgodnja kot prejšnja leta. V primeru z ostalimi snovmi je grozdje vsebovalo preveč vode. Zato se pri počasnem točenju vino rado skisa. Seveda te napake mnogi niti ne opazijo, vendar je posebno nevarno za sode, ker se v njih razvijajo glivice oacetne kisline. Še bolj pa je nevarno za tiste vinogradnike, ki imajo navado, da jemljejo vino iz sodov z gumijasto cevjo. Oacetkavost se je pojavila tudi pri tistih, ki so počasi točili vino iz večjih steklenic, tako, da je vino prišlo preveč v dotiko z zrakom, ker se je večkrat premaknilo. Iz izkušnje svetujem tole: ako nimamo možnosti nastaviti pipe, je zelo primerna steklena natega, ker jo lahko hitro očistimo, da ne pušča nikakih glivic.

OTROCI IN DENAR

Zadnje čase slišimo resne pogovore staršev o nekaterih pojavih v življenju njihovih otrok. Najvidnejše mesto v teh pogovorih je posvečeno kriminalnim in senzacionalnim filmom ter »poceni literaturi«. Ti in še različni drugi negativni pojavi pripeljejo včasih celo do otroškega kriminala.

Pustili bomo ob strani vprašanje filmov in literature, čeprav je precej pereče, in se ustavimo pri vprašanju denarja, ki je s tem v posredni zvezi. Zanimamo nas otrokov odnos do denarja in vpliv, ki ga uveljavljajo pri tem starši.

Dejstvo je, da večina staršev nima določenega stališča v vprašanju odnosa otroka in denarja. Nekateri mislijo, da otroci sploh ne smejo imeti denarja, dokler ne odrastejo. Drugi upoštevajo bolj zmerno stališče in dajejo otrokom od časa do časa manjše vsote. Tretji zopet so prav škodljivo popustljivi in ob vsaki priliki dajejo otrokom denar brez absolutne in neobhodno potrebne kontrole.

Kdo ima prav? Vsekakor med temi, ki smo jih našli, še najbolj pravilno ravna tisti, ki smo jih omenili na drugem mestu, čeprav tudi njihov odnos ni popolnoma pravi. Zato je potrebno, da o tem še spregovorimo.

Svojega otroka moramo vzgojiti in usposobiti za samostojno življenje, zato ga moramo na življenjske in družbene pojave pravočasno opozoriti, da jih bo lahko spremljal. Največjo napako zagrešimo pri vzgoji,

če otroka skušamo zazidati v neko pravilčno trdnjavo in ga obvarovati vsakega dotika z resničnim življenjem. Škodljive posledice take vzgoje lahko otrok občuti vse življenje.

Če gledamo s tega stališča tudi otrokov odnos do denarja, nam bo popolnoma jasno, da tisti starši, ki otrokom dajejo denar, obenem pa vršijo kontrolo nad njim, vzgajajo najboljše. Starši navadno mislijo, da je pri tem vprašanju najbolj važno, koliko lahko zapravijo otroci. V resnici pa je veliko bolj važno, kako zapravijo. Starši so tisti, ki morajo otroka naučiti, da denarja ne troši, ampak ga porabi ekonomično.

Dobra navada štednje in slaba navada razsipnosti raste z otrokom vred. Katera teh lastnosti bo v življenju zmogla, je odvisno od staršev, v največji meri pa prav od

otrokovnega odnosa do denarja. Vzgoja v tej smeri nima nobene zveze z oboževanjem denarja ali s skopuštvo. Zato je najbolj važno, da otrok dobi denar, kadar ga rabi, toda vedno mora povedati, zakaj ga je porabil. Te odgovornosti otrok ne sme čutiti kot oviranje svoje samostojnosti in svobode, ampak kot potreben odnos do denarja.

Zato je tudi bolje, da otroku ne dajemo denarja kot nagrado za njegovo delo ali vedenje. Denar mu dajemo samo za njegove resnične potrebe, kajti potem imamo tudi svo pravičo zahtevati račun.

S tem, da bomo otrokom dajali denar, jim svetovali, kako naj ga uporabijo ter imeli nad tem tudi kontrolo, jih bomo vzgajali v razumni štednji in pravilnem odnosu do denarja.

KAKO POZIMI NEGUJEMO SOBNE CVETICE

Skoraj vse sobne rastline pozimi počivajo. Če jih pa imamo na pretoplem kraju, začno predčasno odganjati in zaradi pomanjkanja svetlobe divjati, s čemer se zelo izžepajo. Zato potrebujejo pozimi zaradi kratkih dni veliko svetlobe.

Posebno važno je tudi zalivanje. Preveč ni dobro, premalo pa tudi ne. Čim hladnejši je prostor, kjer rastline prezimujejo, tem manj potrebujejo vlage, ker tudi manj izhlapevajo. Nikoli pa ne sme stati v podstavkih voda, ker povzroča kisanje prsti in odmiranje korenin.

Najhujši sovražnik sobnih rastlin je suh zrak, posebno v sobah s plinsko ali centralno kurjavo. V takih sobah moramo postaviti posode z vodo na radiatorje, rastline pa večkrat popršiti s prestano vodo.

Pozimi sobnih rastlin ne presajamo. Primeren čas za to je zgodnja pomlad, ko začnejo novo življenje in nova rast. Najugodnejši je mesec april in prva polovica maja. Če rastline pri presajanju posadimo v dobro vrtno zemljo, imajo dovolj

hrane. Če pa rastlin ne presajamo, jim lahko malo gnojimo, toda samo spomladi in poleti in nikdar v jeseni ali pozimi, ko rastline počivajo.

Ribičeva ljubezen

(Nadaljevanje s 7. strani)

Ze je padel somrak, ko je Kumik izvel svoj čoln na breg. Peruza je navadno prihajala ta čas. Ni še prišel do prve stopnice, ko je zagledal od daleč haljo dekleta, s katero se je polgraval hudomušni veter. Prevzet je stekel v sobico, da dostojno sprejme svojo izvoljenko. Pogleda na vrata, krične in plane v sobo.

Mačka uprta z vsemi štirimi šapami v eno od tistih rib, ki jih je Kumik hotel pokloniti Peruzi in ki so po njegovem mišljenju služile kot žrtveni dar ljubezni, te ribe je mačka z velikim telkom žrla. Kumik, od besnosti ves iz sebe prime mačko za rep in jo trešči z vso silo po tleh. Nesrečna žival žalostno zamijavka in se brez življenja iztegne po podu. Utešen v svoji osveti ribič zavzdihne, se obrne in zagleda Peruza. Stala je na pragu in ni odvrnila oči od mrtve mačke. Vsa bleda napravi korak čez prag.

»Si ti to napravil Kumik?« ga vpraša z drhtečim glasom.

»Zate sem spravil te ribe, pa prav toliko, da ni ta prokleta vse požrla... Se sem prišel pravočasno... Naj zdaj poskusi... dobila je svojega!«

Dvignil je mrtvo mačko in se obrnil k Peruzi:

»Ne maraj, dušica, pojedla jih je samo nekaj, zato jih bom pa jutri mnogo nalovil.«

»Ni treba« — odgovori ona, ne da bi odmaknila oči z razmrovanjenega trupelca. Nenadoma reče mladeniču: »Kumik, mama ne pristane.«

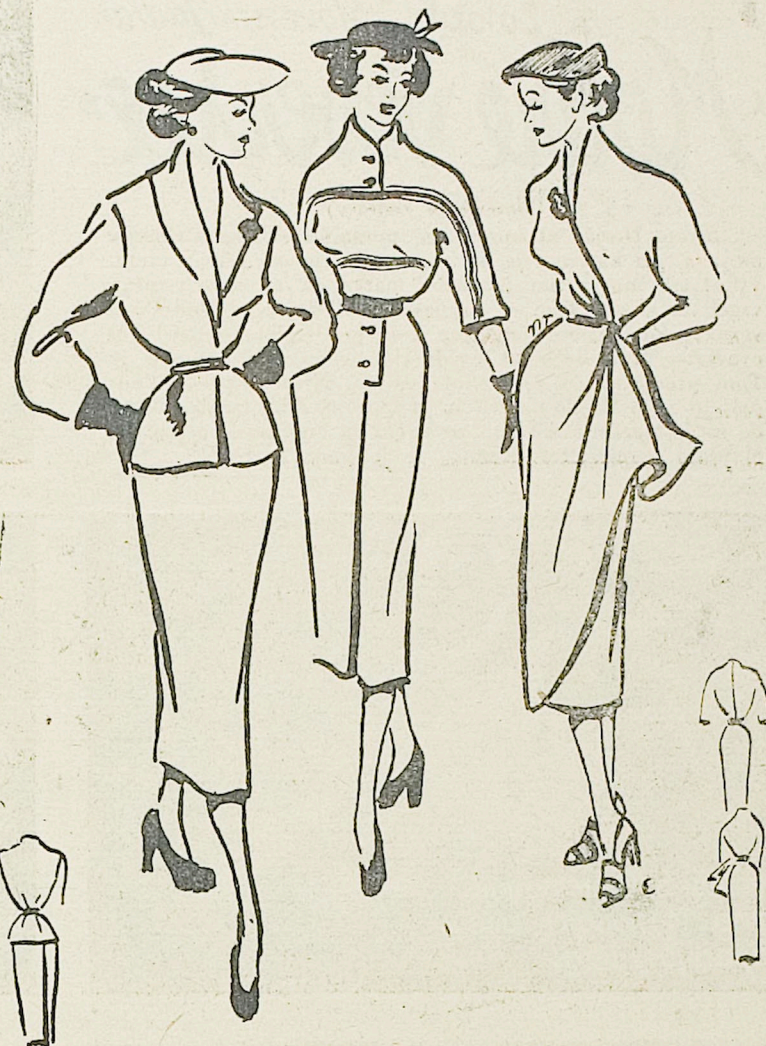
»Kaj vendar praviš! Peruza, za vrata!...«

»Moja mama ne pristane!« ponovi dekle s povdankom in odide. Mimogrede pa pogleda še enkrat okrvavljeno mačko...

Kumik iznenada zakriči:

»Peruza, lepo te prosim!...«

»Moja mama ne pristane!« zadnjikrat ponovi dekle in utone v večerni somrak.

Prva obleka na naši sliki ima kratko jopico in ravno ukrojeno krilo. Dolg ovratnik v obliki šala je nesimetričen. Srednja obleka ima tričetrtinske kimono rokave in je okrašena s temnejšima horizontalnima progama, ki imata še na vsaki strani po en strojni šiv enake barve. In zadnja je družabna obleka iz finega volnenega blaga ali svile. Životek je brez okraska in ima dolge rokave kimono, krilo ima pa na levi strani privzdignjeno tuniko.

FIZKULTURA

Smučarsko prvenstvo Primorske je pred durmi

Naši časopisi mnogo pišejo o krasnih smučarjih, ki jih ima Primorska in na katera naj bi se naslonil del tujškega prometa. Vsi pa pri teh platoničnih izjavah pozabljajo, da so smučarji brez smučarjev mrtva polja, ki gotovo ne bodo privabila nobenega tujca! Tujsko prometni forumi bodo torej morali podpreti naša športna društva, ker edino smučarji bodo utrlji pot slovesu naših smučarjev.

Glavna manifestacija primorskega smučarstva bo letos na Livku, kjer bo dne 17. in 18. januarja letošnje smučarsko prvenstvo Primorske. Primorska smučarska podzveza v Idriji je vsem enotam že razposlala potrebna navodila in pričakuje prijave, ki se bodo zaključile dne 10. januarja. Na Livku se že pridno pripravljajo.

Sporod tekmovalca: v soboto 17. januarja dopoldne teki, popoldne slalom. V nedeljo 18. jan., pa bo dopoldne veleslalom in popoldne skoki. Sodelujejo člani, članice, mladinci. Mladinci so razdeljeni na mlajše od 16 do 18 let (letniki 1935 do 1938) in starejše, od 18 do 20 let

(letniki 1933 in 1934). Mladinke so letniki 1935 do 1938, starejše so članice.

Podzveza je razpisala tudi pokal, ki ga bo prejelo najboljšo društvo. Uspeh bomo ugotovili s točkovanjem v vseh disciplinah za prvo mesto 10 točk, za vsako naslednje mesto do 10, mesta pa točko manj. Tako bomo dobili tudi točno moč naših smučarskih enot, ki bodo morale previdno in smotno sestaviti svoja društva.

Do sedaj imamo poročila v pripravah pri »Braniku« v Solkanu, v Postojni, v Tolminu in seveda na Livku. Ničesar pa še ne vemo o pripravah v Zgornjesoški dolini. Prepričani smo, da bomo videli tekmovalce tudi iz vseh drugih primorskih centrov ter da tudi Koprčani ne bodo manjkali!

L. S.

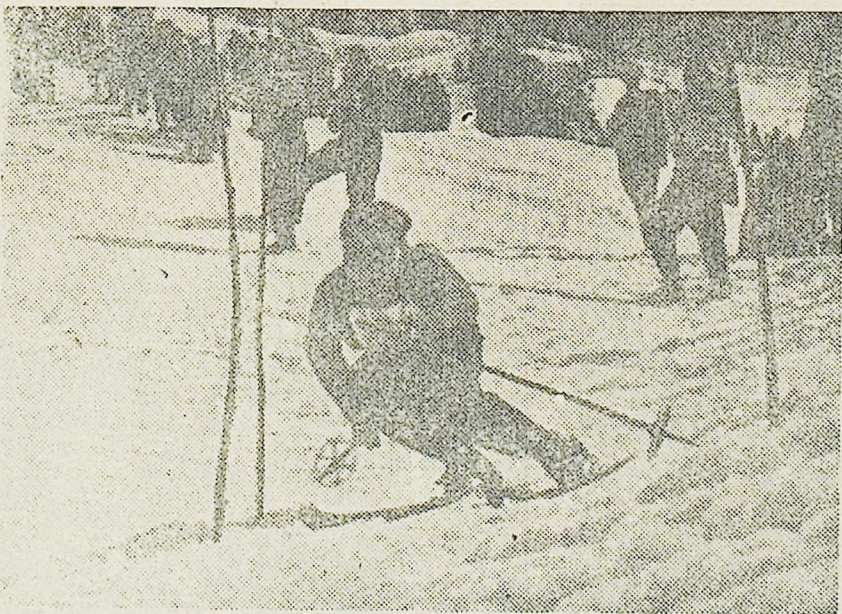
Smučarji »Rudarja« so tekmovali

Letošnje zimsko sezono so v Idriji začeli najmlajši s sankaskimi tekmanji iz Kovačevega rovta v okviru novaltnih jelle. Tekme se je udeležilo 142 tekmovalcev. Najboljši čas sta dosegla v dvojici Crnobrnja in Lampe, med posamezniki pa je zmagal Kopač. Otroški vrtec sicer ni dosegel posebnih časov, imeli pa so največje veselje.

Športno društvo »Rudar« je v nedeljo 28. decembra priredilo slalom za mladince, kjer je nastopilo 12 tekmovalcev, ki so dokazali kar zadovoljivo znanje. Dokaj dolgo in težko progo so presmučali dvakrat. Zmagal je favorit Logar Ivi s časom 1.39.4 pred Podobnikom Jožetom s časom 1.50.1 ter Likarjem Rudijem in Ogrčnem Alojzom. Vreme tekmovalju ni bilo naklonjeno zaradi odjuge.

Naše športno društvo se marljivo pripravlja na smučarsko prvenstvo Primorske, ki bo 17. in 18. januarja na Livku, kjer hoče odigrati glavno vlogo in osvojiti pokal, če se kako drugo društvo ne bo bolje pripravilo in mu te račune temeljito prekrizalo.

L. S.

Lepote zimskega športa

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Ali jetiko podedujemo?

Se jetika podeduje? Ali se človek lahko okuži tudi od jetičnih živali? Taka in slična vprašanja nam čisto postavljajo poslušalci zdravstvenih predavanj, ker jih čudi, da se jetika v nekaterih družinah širi iz roda v rod.

Naj takoj omenim, da jetike ne podedujemo tudi jetična mati rodi zdravega otroka. Okuži ga šele pozneje, kajti širjenje te bolezni je odvisno od mnogih činiteljev.

Poznamo tri vrste bacila tuberkuloze, ki so človeku nevarne: človeško, govejo in ptičjo vrsto. Torej poleg človeka lahko zbolijo za jetiko tudi govedo, konj, ovca, svinja, pes, mačka in perutnina. Ptičji tip tuberkuloznega bacila je pri človeku redek in okužimo se z njim predvsem pri ponečenju s kurjemkom bolne perutnine. Ta bacil povzroči lažno ali črevesno obliko jetike. Goveja tuberkuloza je bolj pogosta in se prenaša z uživanjem neprekuhanega mleka bolnih krav. Če krava namreč zbolijo za jetiko vimenca, otečejo ustrezne bezgavke in bacili jetike prihajajo v mleko iz vneta vnemskega tkiva. Tako se posebno pogosto okužijo z mlekom bolnih krav otroci, če pijejo neprekuhan mleko. Isto velja za mlečne izdelke (surovo maslo, smetano). Iz raznih statistik vidimo, da je okužba z mlekom jetične krave pogosto vzrok črevesne in kostne jetike pri otrocih. Krave kašljajo prav tako kot človek in zato se lahko tudi živinorejce okuži z vdihavanjem izkašljanih kapljic, ki vsebujejo polno bacilov. Najbolj pogosti vzrok obolenja je človeški tip jetike, ki pride v človeka najbolj pogosto skozi sluznico dihal in prebavil ter

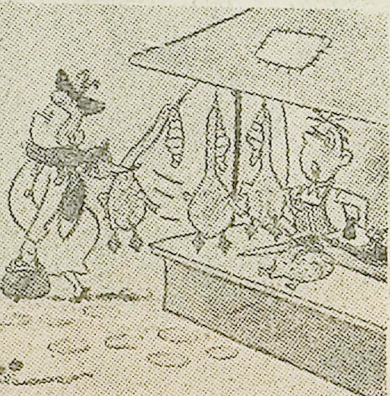
skozi kožo, ki je ranjena ali razpokana.

Jetika se širi po kapljicah, ki jih prše jetični bolniki s kašljem, kihanjem in govorjenjem. Te kapljice, polne bacilov, potem vdihavamo z zrakom in prahom ter tako pridejo v pljuča. Majhni otroci se kaj lahko okužijo, če se plazijo in igrarajo po tleh, vdihavajo prah pomešan z izpuščenimi pljučki ali si s tem umazujejo prste. Naj omenim, da je bacil jetike zelo trdoživ in v temnih prostorih živi več mesecev, posušen v perilu (žepnem robcu, posteljnini, osebem perilu) pa več tednov. Jedilni pribor, ki ga uporabljajo bolniki, lahko prenaša jetiko, če ga dobro ne umijemo. Zlasti nevarno so tudi muhe, ker prenašajo bacile z ostalo nesnago vred na različne predmete, ki jih uporabljamo in na živila. Iz vsega tega vidimo, kako važna je snaga v vsem našem življenju!

Toda vsak, ki se okuži na ta ali oni način z bacili jetike, ne zbolijo. Za bolezen je namreč treba poleg bacila tudi nagnjenost k obolenju, kar je odvisno od telesne konstitucije, sprejemljivosti, socialnih in gospodarskih razmer v življenju. Zelo vpliva na sprejemljivost tuberkuloze tudi oslabilnost telesa po kakih drugih boleznih, na pr. ošpic, oslovski kašelj, hripa, sladkor na bolezen, bolezen krvi, alkoholizem in podobno.

Če vse to primislamo, se nam ne bo zdelo čudno, da se v nekaterih družinah vlečejo tuberkulozna obolenja iz roda v rod. Mogoče so že po naravi manj odporni, slabše razviti in živijo pod istimi življenjskimi pogoji, ki okuženje in razvoj bolezni pospešujejo.

Dr. Ivan Kastelic

Slika brez besed.

"Modre veverice"

(Dosedanja vschina)

Sirota Drejče ni mogel več prenašati slabega ravnanja mojstra, pri katerem je bil vajenec, in je odrinil po svetu. Vihar na morju mu je razbil barko in ga nezvestnega vrget na obalo. Tam so ga našli člani društva »Modre veverice«, toda njihov poglavar Tom je Drejčeta obsodil kot ovadnika. Med dečkoma pride do dvoboja, v katerem je Tom premagan in zato snuje osveto. Njegovi pristaši odpeljejo malo Majdo na grič in jo zaprejo. Zdaj razglasi Tom, da so jo ugrabile »Modre veverice« in organizira napad na Majdino osvoboditev. Razvila se je huda borba...

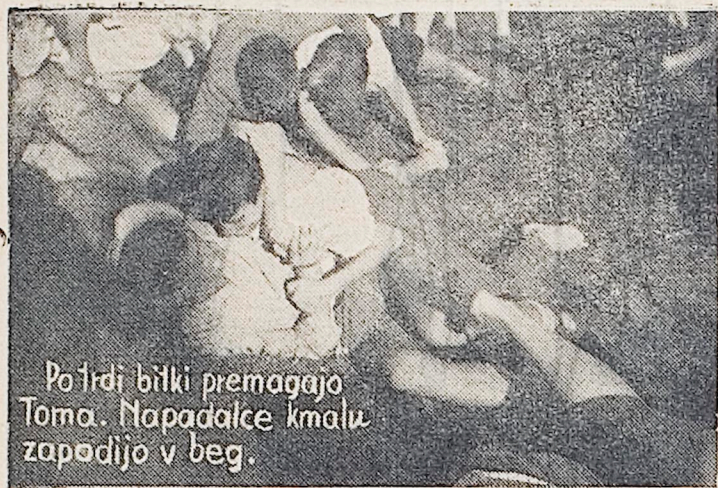

Ti bom že pokazal, kdo je bolha!

Strel je zadet v cilj.

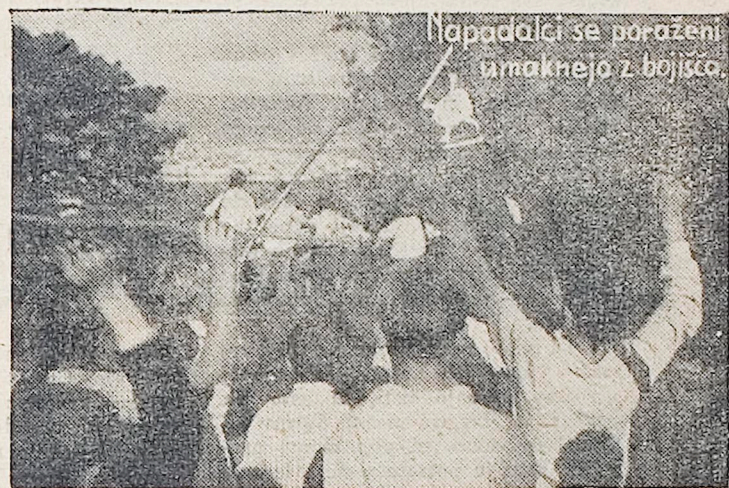
Tej bolhi moram zavili vrat!

Po trdi bilki premagajo Toma. Napadalce kmalu zapodijo v beg.

Zmagovalci se veselijo uspeha.

Napadalci se porazeni umaknejo z bojišča.

Naj živi naš poglavar!

Tovariši, borili ste se kakor levi. Vendar še nismo končali in moramo ujeti Toma!

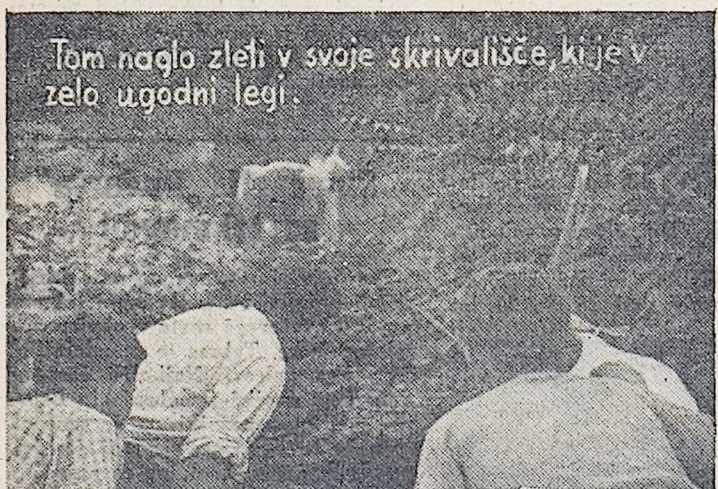
Začne se lov za Tomom. Manjše skupine preiskujejo teren.

Tomle je, za onim grmom!

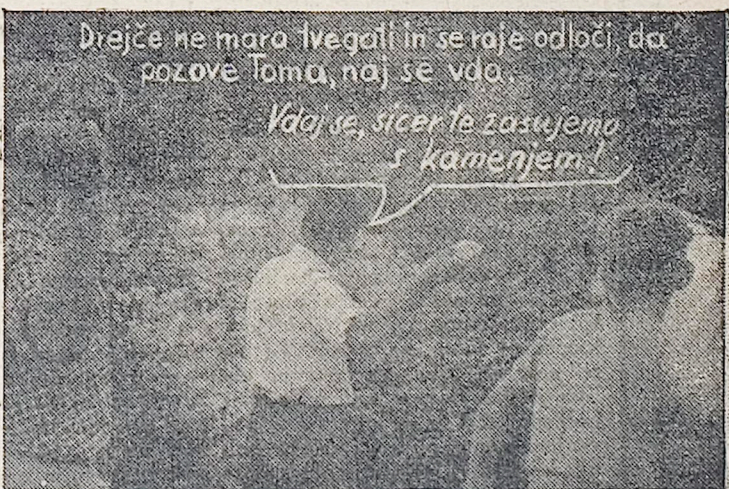
Fantje, pazite!

Tom naglo zleti v svoje skrivališče, ki je v zelo ugodni legi.

Se malo pa bom na varnem! Zagodel sem vam jo!

Drejče ne mara tvegati in se raje odloči, da pozove Toma, naj se vda.

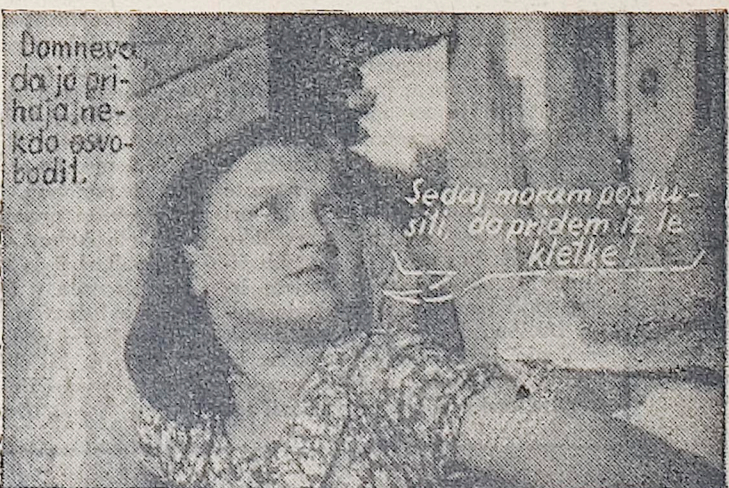
Kdaj se, sicer te zasujemo s kamenjem!

Majda, zaprta za ograjo, ne ve kaj se godi zunaj.

Nekrat pa zasliši glasove. Nekaj se morda dogaja!

Domeva, da jo priha, nekdo povabi.

Sedaj moram poskusiti, da pridem iz te kletke!